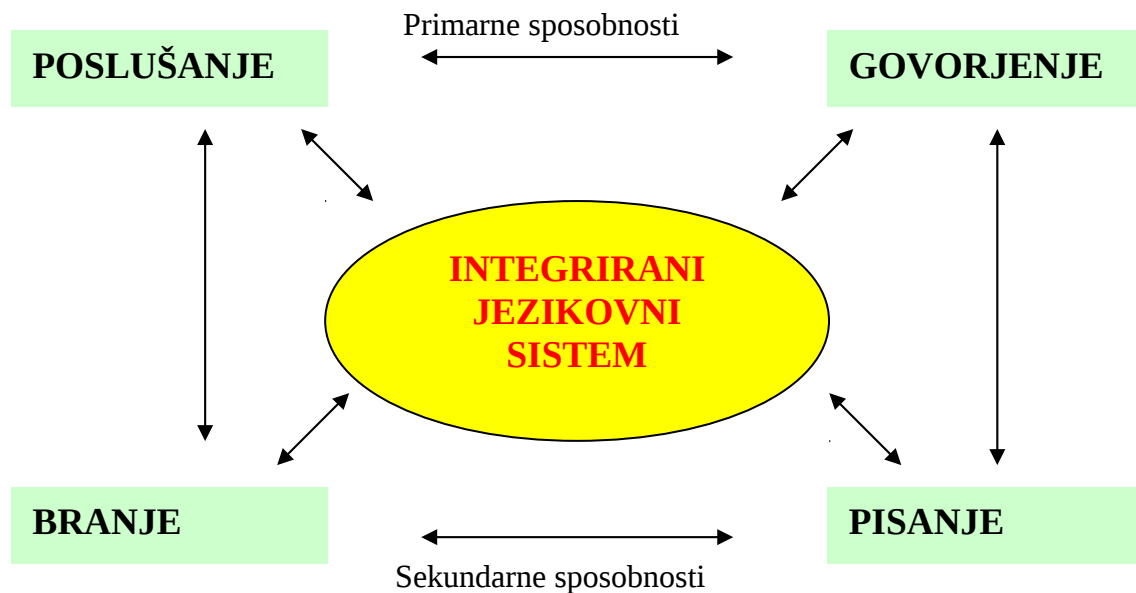

JEZIKOVNE OBLIKE IN BAZIČNI JEZIKOVNI SISTEM (LERNER, 1993)

Ta shema je temelj učnega načrta.

Poslušanje, govorjenje, branje in pisanje so spretnosti. Znanje pridobivamo relativno hitro. Lahko pa ga pridobivamo tudi iz druge roke, spretnost pa si pridobivaš sam.

Ne moreš se naučiti npr. brati, če ne bereš sam. to so spretnosti, ki jih otrok lahko osvoji samo, če jih piliš in ponavljaš sam.

Temeljni cilj učnega načrta je, da otroci tekom šolanja razvijajo vse štiri jezikovne kanale, ki jih človeku dala narava (primarne sposobnosti) in tiste, ki jih je človek razvil tekom socializacije (sekundarne sposobnost).

Gre za cilj, ki je zavezujoč za vso vertikalo primarnega in sekundarnega izobraževanja, kar pomeni da jih razvijamo do konca izobraževanja.

Vsaka izmed teh štirih primerjamo kot dejavnost, ki nima kvalitetnega vrha. Ponavadi ima šola v zvezi s pisanjem standard o tem kako se napiše kakšna črka.

Ko govorimo o govorjenju in pisanju govorimo o produktivni komunikacijski dejavnosti. Razvijanje teh dejavnosti je povezano z receptivnimi komunikacijskimi dejavniki.

To so tisti dejavniki, pri katerih oseba sprejema besedilo bodisi govorno poslušalskem kanalu, bodisi pisnem kanalu.

Proces sprejemanja besedila je ko odmislimo elementarni stopni prag in je identičen.

↓
Kod po katerem je besedilo prišlo do nas

Povedano procesirati pomeni da zaznavamo temo, njene elemente, prepoznavamo že znano, zaznavamo tisti česar še ne veste, predvsem pa zaznavamo nekompatibilnosti tistega kar slišimo s tistim kar o tej temi že vemo.

Dobro branje in poslušanje v receptivnem k. d. je, da odberem kar je pomembno, da si zapomnim tisto kar je pomembno da bom lahko rešil nek problem.

Pri tekstih, ki jih je potrebno se naučiti, je pomembno, da znamo izluščiti bistvo.

Temeljni cilj UN je osvojiti vse 4 komunikacijske dejavnosti, tako da v življenju ne bo prihajalo do kakšnega deficita.

PRIMARNE SOCIALIZACIJSKE (komunikacijske) JEZIKOVNE SPOSOBNOSTI

ČLOVEKOV JEZIK → zmožnost konzervacije znanja (vsake generacije ni potrebno preizkusiti, ker so jo že naši predhodniki)

↓
V problemski situaciji priključimo v spomin-----Npr, pripovedovanje dedka – določeni izkušnji----- Pravljica – senca dedkove modrosti

Človekovo znanje se kopiči → ustvarili smo toliko znanja, da ni več obvladljivo; človek je ujel izkušnjo v jezik, besedilo

↓
Potreba po zapisovanju

- ✓ Naj bi bile samoumevne
- ✓ V zgodnjem otroštvu je bilo govorjenje v šoli zatrto (klepetanje)
- ✓ Poslušanje – mora biti izpopolnjen fizični pogoj
- ✓ Ko govorimo o nekem dogodku, ga ujamemo v besede, da prenesemo inf. Nekomu drugemu; ne posredujemo

SEKUNDARNE SPOSOBNOSTI (CIVILIZACIJSKE)

- ✓ Človek sprejme besedo nekoga drugega po pisnem kanalu
- ✓ Človek vidi neki smisel v tem, da stvari napiše in jih zna tudi prebrati
- ✓ Branje in pisanje je bilo zmeraj spretnost v funkciji; za nekaj časa se je 2/2 10. stoletja izgubil občutek, da je branje samo sebi namen
- ✓ Prvi zapisi v zgodovini → **feničanska tablica**

- ✓ **Rim** (v zgodovini) – 25% pismenost in to je bilo takrat veliko
- ✓ ½ 10. stol. - **BRIŽINSKI SPOMENIKI** (zaradi verskih razlogov):
 - **Karel Veliki** - širi oblast s pomočjo cerkve
 - Krščanstvo in obrede širiti v domačem jeziku
 - Zato so nastali b.s., ker duhovniki niso znali slov. jezika
- ✓ **Ciril** in **Metod** (iz Grčije) → opismenila 50 učenjakov
- ✓ **Marija Terezija** (ljudstvo v šolo, pouk v slovenščini, začne se razsvetljenstvo, pratike, Kmet in Rokodelske novice, šola)

1989 ni več primarne nepismenosti!!

POSLUŠANJE

- **Najbolj razširjena komunikacijska dejavnost**
- **Prva komunik. Dejavnost**, ki se pojavlja pri otroku
- S poslušanjem se otroci učijo tudi svojega jezika
- **Eden najpomembnejših** načinov **pridobivanja znanja** (zlasti v začetku šolanja, ko otroci še ne znajo dobro brati)
- **Pasivni besedni zaklad je večji kot aktivni** (razumejo več kot znajo povedati)

- **Vrste poslušanja:**
 - **razločujoče** (predstavlja osnovo vsem drugim vrstam poslušanja, sposobnosti slušnega razlikovanja odločilno vplivajo na učenje jezika, posebej govora in branja)
 - **priložnostno**
 - **z razumevanjem** (najbolj pogosta oblika v šolah. Dejavniki, ki vplivajo na poslušanje pa so:
 - slušni spomin poslušalca
 - povezanost informacije s posluševalčevim prizadevanjem
 - pozornost
 - koncentracija poslušalca

 - **doživljajsko**
 - **terapevtsko**

- v osnovni šoli bi morali razvijati **učenčevo poslušanje na različnih področjih:**
 - **sposobnost razločevalnega poslušanja** (glasov, zlogov, ugotavljanje glasov...)
 - **razumevanje govornih sporočil** (sledenje navodilom, ugotavljanje zaporedja slišanege)
 - **navajanje učencev na osnovna pravila uspešne govorno/ poslušalske komunikacije**

- 2) **Te tipe poslušanja** (razločujoče p., priložnostno p., poslušanje z razumevanjem, doživljajsko p., terapevtsko p.) **poveži z učnim načrtom** (1. funkcijski cilj – razločujoče poslušanje)

1 Poslušajo različne zvoke, posamezne besede in povedi:

- 1.1 Poslušajo različne zvoke; navajajo njihov izvir/pomen ter jih gibalno, ritmično, likovno in glasovno izražajo.
- 1.2 Poslušajo posamezne besede; v besedah prepoznavajo in ponavljajo
- zloge in njihovo zaporedje,
 - začetni/končni zlog ter navajajo besede na isti začetni/končni zlog,
 - začetni/končni glas ter navajajo besede na isti začetni/končni glas,
 - glasove in njihovo zaporedje.

1 Poslušajo (in gledajo)

- **poljudnoznanstvena besedila, povezana s temami spoznavanja okolja** (npr. predstavitev ter opis osebe, njenega življenja in dela; opis prostora, stavbe in poti; opis živali in njenega življenja; opis predmeta),
- **novice o aktualnih/zanimivih dogodkih.**

Po poslušanju:

- odgovarjajo na učiteljeva ustna vprašanja o bistvenih podatkih;
- povedo svoje mnenje o besedilu (npr. ali se jim zdi zanimivo ali ne, resnično ali ne, ali so podatki zanje novi ali ne, ali so osebe ravnale prav ali ne, pošteno ali ne ipd.) ter ga skušajo utemeljiti;
- pripovedujejo o svojih izkušnjah, občutkih ipd. ob besedilu;
- sami dopolnijo besedilo (npr. v pripovednih besedilih predvidijo nadaljevanje/konec);
- še enkrat poslušajo v posameznih prvinah spremenjeno besedilo/obnovo besedila ter popravljajo napake (tako vadijo kritično poslušanje).

GOVORJENJE:

- **pomembna vloga v razvoju človeka**
- s pomočjo njega se **oblikuje človek** (kot posameznik, kot sredstvo za vzpostavljanje komunikacije z okoljem)
- **je individualen**
- **jezik je socializiran sistem simbolov**, ki ga uporabljamo ljudje **za sporazumevanje**
- **osnovne značilnosti govornega razvoja (2 procesa)**
 - **proces zaznavanja** (razločevanja) glasov (lokacija, ločitev človeških glasov od drugih --> ženskih od moških, ton, sistem...)
 - **izgovorjava glasov** (jok --> gruljenje --> bebljanje--> izgovor prvih besed)
- **najprej se razvije struktura govora:**
 - **posamezne besede postavlja v ustrezna skladenjska razmerja**
 - **vprašalne povedi**
 - **nikalne povedi**
 - **zložene povedi**
- govor **ima** tudi **vsebino** (pomenska stran govora)
- vsebino govora določajo pomeni besed
- **pomembne skupine besed:**
 - **spremenljivke** – se spreminjajo glede na čas, kdo in kje se te besede govorijo

- **označujejo razmerja in odnose** – izražajo odnose med dvema ali več predmeti, dogodki; vezani na velikost, količino, dimenzijo, označujejo pojem prostora
- **Označujejo sorodstvene odnose** (okoli 4. leta starosti)

BRANJE

- Razvoj branja je organiziran v hierarhičnih stopnjah, ki vodijo k bralni pismenosti
- Stopnje branja:
 1. avtomatizirana bralna tehnika (najnižja)
 2. branje z razumevanjem (srednja)
 3. fleksibilno branje (najvišja)
- **M. Čudina- Obradović (1995) navaja sistematičen pregled faz pri usvajanju bralne tehnike:**
 - 1. faza: GLOBALNO/ CELOVITO PREPOZNAVANJE**
 - otrok se **nauči vzpostaviti odnos med besedo kot celoto** in njenim **pomenom**
 - **na pamet se uči pomenov posameznih napisanih besed** --> **LOGOGRAFSKA STRATEGIJA** (celotna beseda predstavlja znak za izgovorjeno besedo)
 - 2. faza: ZAČETNA GLASOVNA ANALIZA**
 - otrok je **pozoren na posamezne črke** – **GLASOVNA STRATEGIJA** – sestavljajo besedo najmanj na prvo črko/ glas
 - otrok se je začel **zavedati**, da **je beseda sestavljena iz posameznih elementov**
 - 3. faza: PRETVARJANJE ČRK V GLASOVE (abecedno načelo)**
 - **je najtežja** a hkrati **najbolj pomembna** faza v učenju branja- **ABECEDNA STRATEGIJA**
 - pri nas sicer obstaja 95% povezanost glas – črka, kljub temu pa potrebuje pomoč učitelja pri razvijanju glasovnega zavedanja in utrjevanja glasovnega razčlenjevanja veliko število otrok
 - 4. faza: KOMPLEKSNO PRETVARJANJE ČRK V GLASOVE**
 - **otrok** je v tej fazi **že izurjen** v pretvarjanju črk v glasove
 - pri branju uporablja **ORTOGRAFSKO STRATEGIJO** – besede ne razstavlja na črke – **zazna hkrati celotno napisano besedo.**
LOGOGRAFSKA STRATEGIJA + GLASOVNO RAZČLENJEVANJE
- **za uspešen začetek opismenjevanja je pomembna mentalna starost otroka** (okoli 6. leta)
- **poleg mentalne starosti vplivajo še drug dejavniki** (čustveni, motivacijski, pozitivno učno okolje) --> to kaže na nujno potrebo po individualizaciji bralnega pouka

PISANJE

- iz komunikacijskega modela je razvidno, da **otroci najprej poslušajo, nato govorijo, berejo** in na koncu **pišejo**
- pri različnih komunikacijskih dejavnostih gre za uporabo različnih prenosnikov

BRANJE: grafični znak mora spremeniti v glasovni znak

PISANJE: glasovnemu znaku mora dodati dogovorjeno vidno podobo (znak)/ grafična podoba

- **pisanje** (pisno razumevanje) **ni le mehanično preoblikovanje ene simbolne oblike v drugo**, gre za **proces ustvarjalnosti, črkovanja, poznavanja** in **upoštevanja slovnčnih pravil**
- **k uspešnejšemu opismenjevanju vodijo posredno vaje za pisanje:**
 - vaje za razvijanje motorike roke
 - igre s svinčnikom za pravilno držo pisala
 - igre za pisanje s črkami in besedami
- **otrok skozi razvoj pismenosti napreduje skozi 5 stopenj:**
 1. **stopnja: POVEZAVA MED VELIKOSTJO PISAVE IN VELIKOSTJO PREDMETA (ki jo pisava predstavlja)**
 - medved > raca
 - beseda ima določeno število grafičnih znakov, ne zavedajo pa se, da so to črke (analize grafičnih znakov še ni)
 2. **stopnja: ZAVEDANJE, DA OBSTAJAJO ZA RAZLIČNE OBJEKTE RAZLIČNE VRSTE ZAPISOV**
 - vsaka beseda mora imeti minimalno število grafičnih znakov
 3. **stopnja: HIPOTEZA O ZLOGOVANJU**
 - otrok predvideva, da vsaka črka predstavlja zlog / glas
 - analizira celote na posamezne dele (fonološka segmentacija & fonemična diskriminacija)
 - vzpostavljanje odnosa črka / glas
 4. **stopnja: UTRDITEV ZAVEDANJA O DOLŽINI BESEDE IN UVELJAVITVE ZLOGOVANEGA OZ. ABECEDNEGA NAČELA**
 - vsakemu grafičnemu znaku odgovarja ustrezen znak
 5. **stopnja: PONOTRANJANJE ZNANJA O PISANJU**
 - otrok razvije koncept sistema pisanja

FAZE OPISMENJEVANJA V OŠ – FAZE BRANJA IN PISANJA

Opismenjevanje je v kulturnem okolju naraven jezikovni pojav, ki se začne v otrokovem sporazumevalnem razvoju neformalno že v zgodnji predšolski dobi, a ga za v- šolanjem načrtno in sistematično tudi normalno razvijamo.

Otrok preide različne faze pred- bralnega/ pred- pisalnega in bralnega / pisalnega razvoja:

- **slikovno** (faze se med seboj prepletajo)
- **abecedno** (po 4. letu se začno razvijati)
- **pravopisno** (meta – faze sposobnosti)

FUNKCIONALNA NEPISMENOST

Več kot 50% prebivalstva, starega od 20 – 40/50 let je funkcionalno nepismenih (to ne pomeni, da ne znajo pisati ali se podpisati, ampak, da ne znajo brati grafe, izpolnjevati potrdila,...)

Današnji otroci so drugačni kot otroci včasih (nova tehnologija). Po drugi strani pa je branje ostalo povsem enako.

Temelj opismenjevanja je slišati mejo med glasovi

▲ Proces, ki ti je dan, ne moreš ga izsiliti

Ker so otroci danes drugačni od otrok včasih, potrebujejo več časa za razlikovanje med glasovi. Zato so bili procesi opismenjevanja prekratki (spoznavanje črk ABECEDA).

Preobremenitev za učenca je to, da otroka prehitro »peljemo« skozi spoznavanje črk. Ostane premalo časa za tehnike branja in pisanja. Če tega ne osvojimo, ga spravimo do tega, da bi mislil, razmišljal.

Otrok mora prepoznati ta zvočni znak in ga tudi razumeti -- **AHA EFEKT**

Otrok porabi za branje vsake besede čisto svojo bralno kognitivno energijo!

Ko otrok bere besedilo nima toliko energije, da bi si zapomnil kaj je bral prej.

Če zaključimo ta opismenjevalni proces ter prehitro predelamo opismenjevanje, potem je to pri otroku velik neuspeh.

Grafični prikaz:

- ✓ Poslušanje je učinkovitejše od branja (v 1.r. bolj, potem pada vse do 3.r., nato pa drastično pada – 50% - do univerze)
- ✓ Poslušanje je enako učinkovito:
 - 4.r. → 15%
 - 6.r. → 30%
 - Sr.š. → do 50%
 - Kasneje pa pada vse do univerze za 20%
- ✓ Poslušanje je manj učinkovito kot branje
 - 6.r. → 5%
 - Do 10.r. → na 20%

Delež govora in poslušanja se v zadnjem času veča. Informacije se bolj sprejemajo preko TV, redkeje preko časopisa.

Če treniramo katerokoli izmed teh komunikacijskih spretnosti, mora biti pod vodstvom »trenerja« in vedno bolj je treba trenirati saj si potem vedno boljši.

Če vadimo poslušanje postajamo boljši bralci. Istočasno prihaja do sovplivanja med štirimi kanali. (po Lernerju, 1993)

V I. triletju krepimo otrokova močna področja (primarne sposobnosti), zato bo potekel opismenjevalni proces kar se da nestresen in počasen (drseč).

Za branje so se začeli zanimati v sredi prejšnjega stoletja, zato naši učitelji v OŠ niso o tem slišali kaj dosti.

FIZIOLOGIJA BRANJA

OČI IN NJIHOVO GIBANJE

✓ Mrežnica

100 milijonov celic (čepki so za barvo, paličice pa za intenzivnost svetlobe)

✓ Rumena pega

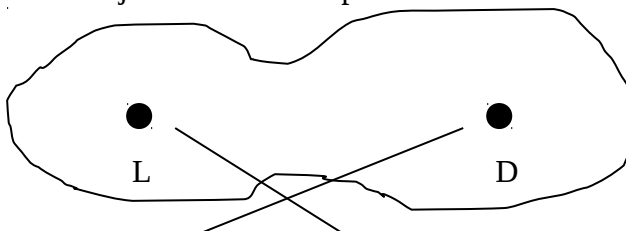
- 2000 čepkov na površini, manjši so od $1/10 \text{ m}^2$
- Z rumeno pego vidimo manj kot $1/40.000$ vidnega polja
- 3 črke

HUEY

- ✓ Oko potrebuje četrtno sekunde, da se premakne z ene točke mirovanja do druge (= 4 fiksacije na sek.)
- ✓ Vsaka fiksacija pokrije 2 -3 besede
- ✓ Pri branju vrstice je potrebno 5 -6 fiksacij
- ✓ Trajanje postankov odvisno od »teže snovi«
- ✓ Možgani potrebujejo četrtno do polovice sekunde, da informacijo prepoznajo
- ✓ Med tem se oči premikajo proti naslednji

PERIFERNI VID

- ✓ Vidimo tudi zunaj rumene pege
- ✓ S perifernim vidom »beremo naprej« od točke fiksacije
- ✓ Možgani informacijo (vzporedno) procesirajo in ukažejo očem, naj se premaknejo in kam naj se premaknejo
- ✓ Fiksacijske točke so ponavadi zgoščene na sredi
- ✓ Zakaj beremo od leve proti desni?!

Tekst besedilo(na tej strani bomo lažje prebrali, vedeli kaj je nekaj)
To je optimalni način branja glede na naše fiziološke sposobnosti.

Vsaka beseda ima veliko preveč znakov. Popolnoma nepotrebno je da gledamo v tekst toliko časa, saj možgani zaznajo v $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ s; ošinejo lahko s perifernim vidom.

IZURJENO BRANJE

- ✓ Odpravimo regresijo

Se je ne zavedamo da beremo; gremo po tekstu nazaj

→ **REGRESIVNA SMER** (to je 25 % gibov oči)

- ✓ **Razširimo fokus fiksacije**

Izurjeni bralci ne berejo vzdolž vrstice, ampak pred koncem postavijo hipotezo, kaj bo sledilo pri zadnji fiksaciji in potem na zadnjo postajo na koncu vrstice oči sploh ne premaknejo, pač pa ošinejo le s perifernim vidom.

TAHISTOSKOP – ljudi so zaprli v temno sobo in so jim naredili predstavitev in jim dali možnost za samo eno fiksacijo; sprva z 1 besedo (manjše), potem več besed (največ kar je možno); trenirali so jih naj uporabljajo periferni vid in da ni treba vsega pogledati kaj piše

- ✓ Bolj uporabimo periferni vid
- ✓ Bolj izkoriščamo preobilje
- ✓ Povečamo motivacijo
- ✓ Snov najprej pogledamo

Da nas vsak naslednji stavek ne preseneti

- ✓ Naučimo se bralnih strategij

Vseh tekstov ne beremo na enak način

VIZUALNO VODILO

- ✓ Če se oko navadi slediti VV, potem ne preskakuje nazaj

Sledi svojemu prstu s celim telesom

- ✓ Če namenoma pospešimo gibanje VV, s tem prisilimo oči, da se gibljejo hitreje

Ne sledijo prstom, ampak samo z očmi sledijo po vrsticah

- ✓ Število fiksacij je omejeno na 4 -5/ s. če povečamo tempo gibanja z očmi z vsako fiksacijo zajamejo več besed. Dojamemo več smisla v gradivu in ga lažje razumemo. Več je informacij.
- ✓ VV poveča hitrost branja za 50% (od 274 do 465)

BLISKOVITO BRANJE

- ✓ Znebimo se navade, da beremo z ustaljeno hitrostjo
- ✓ V besedilu najdemo ključne besede
- ✓ Odpravimo ozvočenja (omogoči tempo branja nad 250 besed/min!!!)

Ko knjigo preberemo tako hitro, da eno stran s prstom navzdol preberemo v 1s. najdemo samo ključne besede:

- Organizacija našega časa
- Najmanj potrošene energije
- Dobro – narediš si strukturo in si to podrobneje pogledamo

Ozvočenje je lastnost, v kateri se v glavi slišimo besede, potem je nemogoče, da preberemo več kot 250 besed na minuto.

Otroci ne morejo brati, če imajo kaj v ustih (žvečilni).

SPONTANO OPISMENJEVANJE

STOPNJE OPISMENJEVANJA – učni načrt (1. funkcionalni cilj)

- poslušajo različne zvoke, posamezne povedi in besede
- seznanijo se z zapisanimi besedili
- se učijo in vadijo osnove pisanja (začetno pisanje v drugem razredu)
- spontano in preko igre izražajo pomen s pisanjem

Vsaj 50% otrok bi se naučilo brati in pisati, če jih to v šoli ne bi naučili.

STOPNJE SPONTANEGA OPISMENJEVANJA

1. PRINCIP PONAVLJANJA ENAKEGA:

- otrok niza enake črte, krožne, polkrožne, ravne

2. GENERATIVNI PRINCIP:

- Ponavlja nekaj črk v velikem številu kombinacij
- Ne pozna prave funkcije črk; želi da mu odrasli preberejo kaj je napisal

3. PRINCIP SIMBOLNEGA PREDSTAVLJANJA:

- Ne pozna zveze med glasovi in črkami

- Lahko pa pove, kaj je z nizanjem znakov, risb, črk hotel povedati

4. FAZA BOLJ NATANČNEGA IZRAŽANJA ODNOSA MED GLASOVI IN ČRKAMI

- Otrok ve, da so črke lahko različnih oblik in velikosti
- Skoraj vedno je zapis dopolnjen z risbo
- Spodbujati prosto in prostovoljno pisanje

FAZE SPONTANEGA OPISMENJEVANJA:

I. ČEČKANJE (2.letu)

- navdušen nad tem, da pisalo pušča sled
- otrok ne diferencira aktivnosti pisanja in risanja

II. PISANJE, RISANJE (v 3. letu)

- Otrok opazi, da se piše od leve proti desni
- Ponavljanje podobnih likov (traja še v 4. letu)
- Otrok opazi, da je stran škatlasto izpolnjena (robovi v zvezku)
- Otrok piše relativno konstantno velike črke, vendar tudi to pravilo čez čas opusti

III. 3 -4. LETU

- Znaki so podobni črkam, ki jih niza in kombinira z risbo
- Nekatere črke iz njegovega imena in iz besed MAMA, ATA, OČI

IV. ČRKE SI IZMIŠLJA

- Ve, da se vsebina izrazi s pisanjem, zato želi, da mu odrasli povedo kaj je napisal
- Otrok si črke tudi izmišlja, vendar je ogromno že pravih
- Otroci v tem obdobju piše črke tudi za nazaj, ali pa narobe obrnjeno
- Pri teh otrocih lahko gre tudi za motnjo v pisanju – otrok s PP → pomoč

V. 5 LET

- Že uporablja prave črke, posluša besede, sliši nekatere glasove
- Odrasle prosi za pomoč
- Besedo napiše z eno črko ali zlogom; z izbranimi soglasniki iz te besede in soglasniškim skeletom

VI. OTROK PIŠE KOT SLIŠI

- Piše pravopisno nepravilno
- Mali Angleži in Francozi so na tej točki še zelo daleč od opismenjenosti

*METKA BILA SEM NA MORJU KAKOSE IMAŠ POZDRAVI GAŠPERJA
POŠILJAM ŠPELA
POLJUBČKE*

KOGNITIVNA PSIHOLOGIJA O RAZVOJU » PISALNE SPOSOBNOSTI«

(Ferreiro, Teberosky)

1. STOPNJA (4. leto)

- Povezava med velikostjo pisave in velikostjo predmeta (pikapolonica, lev)
- Otroci se zavedajo, da ima beseda določeno št. grafičnih znakov, ne zavedajo se, da so ti znaki črke
- Pisanje povezujejo s svojo zaznavo & znanjem o svetu

2. STOPNJA

- Otrok se zaveda, da obstajajo različne oblike zapisov in še niso poljubni ampak fiksni

3. STOPNJA

- »hipoteza o zlogovanju«: otrok predvideva, da pomeni vsaka črka neki zlog, vendar ne ve katera katerega (ne razloči, kje so različni glasovi)
- Začetek procesa vzpostavljanja odnosa črka – glas
- Prvo, kot otrok sliši, so zlogi, počasi se razvije do sposobnosti razlikovanja črk (glas – črka)

4. STOPNJA

- Utrditev zavedanja o zvezi med dolžino besede in številom zlogov/ glasov v njej
- Prične se proces analiziranja celote na posamezne dele

5. STOPNJA

- Ponotranjenje znanja o pisanju
- Uveljavi se abecedno načelo

RAZISKAVA LIDIJE KNOFLIČ: O RAZVOJU SPOSOBNOSTI GLASKOVANJA IN ZLOGOVANJA

– SPOSOBNO ZLOGOVATI

4 leta	45%
5 let	50%
6 let	90%

Pri zapisovanju zloga, ritma, je populacija razdeljena na dve polovici (za ene bo lahko, za druge pa težko). Zato ne moremo začeti opismenjevati pri 5 letih in 8 mesecih.

Če pri 5. letih otrok zna »igrati« rimo, pri tem otroku kasneje ne bo problemov in lahko napovemo 90% zanesljivost, da bo v opismenjevanje kar zdrsnil.

– SPOSOBNO GLASKOVATI

4 leta	0%
5 let	17%
6 let	70%

6, 8 – 90%
7, 8 – 100%

5, 8 – 50%

Za vsako reč v življenju je trenutek, ko lahko rečeš, da je neko spretnost osvojil, ne da bi bil pod stresom.

Če neke stvari počnemo takrat, ko otroci za to še niso zreli, gre veliko učiteljeve, otrokove in energije staršev. In takrat se otroci počutijo manj sposobne.

Vsi so že prebrali, eden pa še ni in učitelj reče:« No še malo bomo počakali.» Otrok točno ve, da se to tiče njega in ga zelo muči

Na eni strani spodbujamo otroke, na drugi strani pa jih učimo, da se opismenjujejo; ne na silo, ampak velja načelo – **BOLJE MANJ KOT VEČ.**

Veliko težav izhaja iz nepozornega poslušanja govora in meje med glasovi (*kdo-gdo-grad*). Sposobnost slišati meje med glasovi, ni mogoče izsiliti, lahko pa z ugodnim sosledjem didaktičnih metod ustvarimo ugodne podlage za razvoj te sposobnosti.

Otroci, ki so se naučili v okolju družine pravopisne kompetence, se naučijo v 50%; ostalih 50%, ki pa jih še niso dosegli, rabijo en del početja v šoli, da napredujejo.

Raziskave kažejo, da se veliko napak in težke napake pojavljajo predvsem pri otrocih, ki so se opismenili na hitro.

Atributi, ki definirajo spodbudno okolje in nespodbudno okolje:

1. odvisno od družbenega okolja, kjer živi otrok
2. sklop vplivov je **vzgojni oz. komunikacijski sklop (da posluša jegov govor in se nanj odziva)**
3. » otroci so pridni, kadar ne govorijo; so za gledat, ne pa poslušat«
- 4.

OPISMENJEVALNE METODE

GLOBALNE METODE:

- Spominjajo nas na strokovno **kopičenje spominskih sličic**, ki jih razumemo kot **vidno besedišče** in se širi ves čas otroštva
- Otroci gledajo knjige s slikami, ki so blizu njihovim interesom.

Pod prvo sliko se npr. pojavi otrokovo ime ali npr. slika psa. Pod drugo sliko se pojavi spet zapis tega, kar je bilo na prvi sliki + nova beseda.

- Znanе so pod izrazom **LOOK and SAY** in temeljijo na psihologiji hkratnega zapisa in pomena, dokler se zapis ne zariše v otrokovo spominsko sled in ne prepozna pomena brez slike. V našem prostoru je taka metoda **WAMBACHOVA METODA (najprej branje, nato pisanje)**
- Otroci imajo kotichek za literaturo v vsakem razredu in dobijo literaturo v roke, še preden znajo brati in potem začne razlikovati slikovni del in berejo oz. ugotavljajo kaj bi lahko pisalo pod posamezno sliko.
- **Otroke spodbujamo**, da imajo v rokah slikanico, ko jim mi beremo
- **Na začetku** otroci **potrebujejo** dosti **večji del s slikami in majhen del besedila**.
- **ZAKAJ NE GLOBALNE METODE**
 - Ne glede na to kako dolgo jih opismenjujemo po globalni metodi in kako široko je njihovo vidno besedišče, je na koncu treba, **da poznajo vse, da je njihovo opismenjevanje univerzalno**.
 - **V deželah, kjer so opustili opismenjevanje po analitično – sintetični metodi** in jo **zamenjali z globalno metodo**, je to pripeljalo do izrednih **problemov s stopnjo opismenjevanja otrok** – stopnja funkcionalnega opismenjevanja.
 - Testi otrokove pravopisne kompetence **po 5, 6 letih opismenjevanja kažejo, da otroci, ki so se opismenjevali po globalni metodi težje**, relativno večji odstotek pa sploh ne dosežejo **pravopisne korektnosti**.
 - Študije tistih, ki se ukvarjajo z otroki, ki imajo težave z opismenjevalnim postopkom MBP (**motnja branja in pisanja**); študije kažejo, da je težav več in so resnejše, tip težav je globlji, če se populacijo opismenjuje po globalni metodi.

SINETIČNE METODE (se ne uporabljajo več)

1. ČRKOVALNA METODA (SPELLING)

- **vse črke po vrsti** (najprej samoglasnike, nato soglasnike)
- **vsaka črka ima svoje ime**, ki se ga je bilo treba naučiti na pamet
- **branje posameznih črk z njihovimi imeni**

2. GLASKOVALNA METODA

- vse črke po vrsti
- izgovorjava čista
- ob branju vsako črko vlečejo dokler učitelj ne pokaže druge
- kasneje se črk niso učili po vrsti, ampak po težavnosti za pisanje

3. ZLOGOVNA (SILABIČNA) METODA

- Načelo:« Vsako besedo je mogoče razdeliti na zloge:«
- Besede je mogoče sestavljati s kombinacijo naučenih zlogov
- Otroci se najprej naučijo enega izmed uskalov
- Berejo slike, ki prikazujejo neko stvar, da bi se naučili prvi zlog te besede.
- S kombinacijo treh prvih zlogov sestavljajo besede, stavke.

4. DELNO UPORABNE SINTETIČNE METODE

- **METODA NARAVNIH GLASOV:** izhajamo iz primerne zgodbe do povedi, va katerih je glas v funkciji izraza človekovega razpoloženja, naravnega glasu živali ali šuma. Učence ta metoda veseli in ustreza njihovi potrebi po igri) Izhaja iz dejstva, da se pri ljudeh, če so vznemirjeni, slišijo čisti vkliki:
- **INTERJEKCIJSKA METODA** (zgodba... vzklik... glas... črka; (za izhodišče ima glas, ki je človeški vzklik v različnih življenjskih situacijah in čustvih)
- **FONOMIMIČNA METODA**
do glasu se pride s kombinacijo vzklika in mimike (V – veter), če je mogoče, mimiko spremlja še gib
- **FONOGRAFIČNA METODA** je zelo uspešna. V risbi, ki ponazarja določeno situacijo iz zgodbe, skrita oz. nakazana oblika črke. S tem je vzpostavljena zunanja zveza med obliko predmeta in obliko črke)

Išče zvezo med črko in obliko predmeta

O – glava z odprtimi usti

I – igla

B – dva balončka

M – gugalnica med dvema drevesoma

- **POJMOVNA ALI FONETIČNA METODA**
Izhaja iz fonetike; Učenci glasove pravilno izgovarjajo;
Opazujejo njihov nastanek
Si ogledujejo slike govornih organov
PREZAMUDNO.

ANALITIČNE METODE

Izhajajo iz CELOTE (teksta, besede, povedi). Z analizo pridejo do elementov (glas, črka).

1. JACTODOVA METODA (metoda normalnih stavkov)

- učitelj zapiše poved na tablo
- bere in kaže besede
- učenci znajo besede na pamet
- učenci berejo
- učitelj bere besede pomešano, učenci jih kažejo
- učitelj kaže besede pomešano, učenci berejo
- ko se tako naučijo globalnega branja, gre metoda v analizo
- besede se razstavijo po isti metodi na zloge, nato na črke → sledi pisanje: to poteka v obratnem vrstnem redu → od glasu do povedi.

2. DELNO UPORABNA ANALITIČNA METODA (metoda normalnih besed)

- pod sliko je napisano ime predmeta
- ta se začne z glasom, ki ga je potrebno obdelati
- če otroci katere izmed črk v besedi ne poznajo, je ta rdeča
- v zvezi s sliko; pogovor, uganke, pesmice
- otroci predmet narišejo
- analiza zloga, glasov
- nato sinteza
- otroci besedo pišejo
- na koncu iz glasov sestavijo nove besede

ANALITIČNO- SINTETIČNE METODE

Izhajajo iz teze, da je za opismenjevanje potreben tako proces analize kot sinteze:

- izhajajo iz celote (besede)
- preidejo k njenim stavkom (glas – črka)
- po sintetični poti preko zloga k besedi
- otroci istočasno spoznavajo elemente govornega in pisnega jezika

Ti dve metodi sodelujeta tako tesno, da vplivata na razvoj spretnosti.

GLASOVNA ANALITIČNO – SINTETIČNA METODA

- **izhaja iz zgodbe** (rajši pripoved o tem, kaj se je zgodilo, kaj se bo in ne literarno besedilo)
- **izločijo se besede**, ki **vsebujejo glas**, ki ga je treba pridobiti
- iz teh besed se počasi izolira glas z:
 - **interjekcijsko (medmetna) metodo**
 - **fonomimično metodo**
 - **fonetično metodo**
 - **metodo naravnih govorov**
 - **fonografsko metodo**
- **ko izolirajo glas**, ga **iščejo** tudi v **drugih besedah** (na začetku, koncu in sredini)
- črko izberejo iz stavnice
- naučijo se pisati črko
- iz znanih črk in nove črke sestavijo besedo na stavnico in jo zapišejo
- otroci najprej kažejo črke s prstom po zraku, mi jim ta gib pokažemo zrcalno in oni to ponovijo
- uporabimo načelo enopoteznosti
- kasneje to načelo opustimo, saj je marsikatero črko težko zapisati z načelom enopoteznosti

INTEGRATIVNA METODA ALI METODA S HKRATNIM PRIDOBIVANJEM MALIH IN VELIKIH TISKANIC

PREDNOSTI (SCHELLANDER):

- **velike črke** uporabljamo **v njihovi ustrezni vlogi**

- od začetka **upoštevamo otrokovo predznanje**
- **onemogočimo** preveliko **fiksiranje na velike tiskalice**
- **prehod na vezano branje je hitrejš**
- **branje kombinacije velikih in malih** črk ponuja **več vidnih oporišč**
- **izbor tekstov za začetno branje je večji**
- **ob malih črkah se otroci od vsega začetka navajajo na upoštevanje tridelnega prostora**
- postopek pridobivanja črk je krajši, saj so si mnoge velike in male tiskane črke podobne
- hkrati razumevanje in pridobivanje osnovnih grafemskih razlik pri t.i. kritičnih črkah: D – d b – d d – p B – b b – p

Opismeni otroci pridejo v šolo in znajo velike tiskane črke. Če se v šoli hkrati učijo velike in male tiskane črke, morajo tudi ti otroci delati, saj drugače predolgo spiyo in ne zaznajo kdaj bi moralo biti tega konec. Pri tej metodi pa to ni problem.

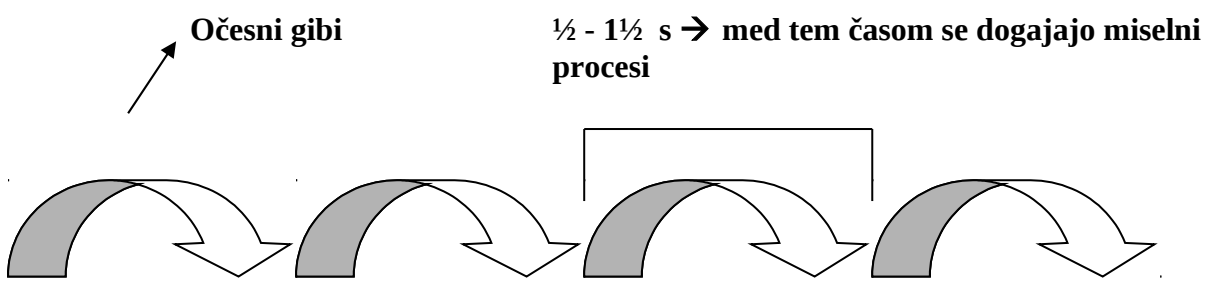
DEJAVNIKI BRALNE UČINKOVITOSTI

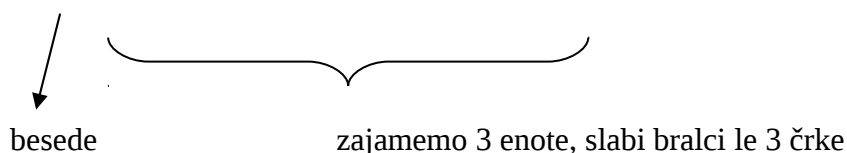
- **PERCEPCIJSKI DEJAVNIKI** (gibanje oči, vidno in slušno razločevanje)
- **KOGNITIVNI DEJAVNIKI** (sposobnost – splošna in specifična; razumemo kaj beremo, miselna predelava)
- **MOTIVACIJA, INTERES (rad berem, zanima me kaj se bo zgodilo)**
- **SOCIALNO – KULTURNI DEJAVNIKI** (socialno – ekonomski status, socialno – kulturni vplivi ožjega in širšega okolja)

TIPOGRAFSKA UREDITEV

- Med **tiskanimi črkami in belo osnovo** mora biti **čim večji kontrast** v barvi (črno na beli podlagi)
- **Vrstica naj bo dolga približno 105 mm**, ker takrat besedilo najlažje beremo (nagovarjanje čim širšega kroga bralcev z najširšimi bralnimi sposobnostmi)
- Besedilo naj bo zapisano z malimi črkami, saj jih beremo hitreje

GIBANJE OČI PRI BRANJU

pri slabem bralcu oči skačejo na naslednjo besedo in nazaj, saj so pozabili kaj o prej prebrali – regresivni očesni gibi.

RAZRED	ŠTEVILO POSTANKOV V TISKANI VRSTICI
1.	17,0
2.	10,7
3.	8,9
4.	7,3
8.	6,0
SŠ	5,2
UN	4,9

RAZRED	POVPREČNO ŠTEVILO REGRESIJ V VRSTICI
1.	4,5
2.	2,3
3.	1,8
4.	1,4
8.	1,0
SŠ	0,7
UN	0,5

HITROST PRI BRANJU

Povprečna hitrost branja odraslih bralcev glede na vrsto bralnega gradiva je naslednja:

Stopnja zahtevnosti	Hitrost branja	Vrsta gradiva
Lahko	250 240 – 260	Razvedrilo, časopis
Normalno	180 130 – 170	Daljši časopisni članki
Skrbno branje	135 -	Strokovni članki
Težko	75 60 – 80	Tehnična besedila

Branje s SUBVOKALIZACIJO (besede spremenijo v glasove, čeprav to ni potrebno – tiho branje s premikanjem ustnic) → ozvočenje v glavi kvalitativnega premik pri branju se naredi, ko nehamo v možganih poslušati besede, slišati. Ozvočimo tudi poezijo.

Odrasli berejo 275 – 300 besed/min, če ne ozvočimo – TOREJ NE BEREJO S SUBVOKALIZACIJO (ODVISNO JE TUDI OD ZAHTEVNOSTI TEKSTA, KO SE VRAČAMO NA PRVE BRALNE STOPNJE)

TEHNIKE HITREGA BRANJA

1. VAJE ZA PERCEPCIJO

- V prvi fazi je branje prvenstveno perceptivni proces; bralec z očmi sledi besedilu, pri tem zaznava pos. Črke, jih povezuje v besede in stavke
- Vaje za razvoj percepcije v najširšem smislu (t.i. očesna gimnastika)
- Vaje za razvoj vidnega in slušnega razločevanja

2. VAJE ZA RAZŠIRITEV VIDNEGA OBSEGA

Starost v letih	Širina vidnega polja
7 – 8	7-10 točk
10 – 11	12 – 17
14 – 15	14 – 20
odrasli	17 – 24

Periferni vid (vidimo tudi tistega kar ne gledamo), beremo tako, da ugibamo kaj bo napisano – 1. znak, da ob branju otrok misli.

Odraslo branje temelji na ugibanju.

RAZUMEVANJE PRI BRANJU

IZRAZNO BRANJE - ko vizualni zapis pretvarjaš v zvočni zapis. Otroci imajo z rabo jezika v predstavitvene namene veliko težav

Jezik ima 2 funkciji:

- **VPLIVANJSKA FUNKCIJA** (ukazujem ti, da postaneš moj mož!)
- **PREDSTAVITVENA** (služi temu, da se košček objektivne resničnosti preseli iz enih možganov do drugih. Realizira se na ravni govora in branja)

VLOGA JEZIKA V SPOZNAVNEM RAZVOJU OTROKA (O. K. Gnamuš)

- Okolje lahko vpliva na razvoj inteligentnosti (okoli 20%)
- Razviti govorni vzor spodbuja otroka k natančnemu opredeljevanju misli in čustev
- Otroci iz nestimulativnega okolja kažejo pomanjkljivosti:
 - v razvoju jezikovnih zmožnosti
 - obsegu besednega zaklada
 - bogastvu stavčnih struktur

- stopnji abstrakcije besedilnih pomenov
- ti otroci dosegajo nizke izide tako na verbalnih kot na neverbalnih testih inteligentnosti.

USVAJANJE GLASOVNEGA SISTEMA

- **O. C. IRWIN:**
 - razlike naraščajo od 16. meseca naprej
 - eksperiment: otroci 13 mesecev; branje 10 min (čim bolj knjižno)
 - razlika v glasovnem razvoju, zaznavali, do 30. meseca – in ni več izginila (z ugodnim vplivom na otrokov razvoj, razvijamo boljše branje)
- **M. C. TEMPLIN:**
 - pomen čustvenega razmerja med materjo in otrokom na glasovni stopnji
 - študija: otroci iz nestimulativnega okolja dosežejo stopnjo popolnega fonološkega zavedanja leto kasneje (*če manjka ta jezikovni stik med materjo in otrokom, bo otrok spadal v tisto skupino, ki ne bo pri 4. letih razvil glasovno razlikovanje*)

BESEDNI ZAKLAD

- korelacija med besednim zakladom in dr. – gosp. Položajem se po ameriških študijah giblje okrog $r = 0,5$
- merimo jo s TTR (type token ratio)
$$\text{mera besednega zaklada} = \frac{\text{število različnih besed}}{\text{število uporabljenih besed}}$$
- TTR je povezan s splošno inteligentnostjo še močneje kot količina besedišča samega.

BESEDNI ZAKLAD 2

- **LOBAN:** otroci iz SO uporabljajo več besed, ki so razmeroma redkejše kot otroci iz NSO (v govoru drugih se začnejo besede relativno ponavljati – potem, in potem...)
- Realizem – uporabljajo 3. os. Ed.
- Romantika – 1. os. Ed.; ponavljajo besede jaz
- Nekatere besede se pojavljajo relativno redko (veliko, izredno veliko, gromozansko)
- **COHN, RIESMANN (RAZISKAVA BESEDIŠČA OTROK IZ NSO)**

- » TI OTROCI IMAJO DOBRO RAZČLENJENO BESEDIŠČE ZA PREDMETNA PODROČJA, S KATERIM SE SREČUJEJO V SVOJEM VSAKDANJEM ŽIVLJENJU«

- saditev rož (poznajo določene dele)
- čevljarstvo doma (različne vrste usnja)

BESEDNI ZAKLAD 3 (asociacijske vezi med besedami)

- **Paragmatične asociacije (oče – sin; rože – vaza)**
 - povezanost na podlagi razredne pripadnosti (povezovanje abstraktnih slovničnih zakonitosti)
 - **Sintagmatične asociacije (oče – bere časopis; mama – kuha)**
 - besede veže, funkcionalno skladiščno razmerje
 - **Rosenzweig:**
 - paragmatične asociacije: 45% - francoski delavci
 - sintagmatične asociacije: 87% (F študentje)
 - parigmat. A. naj bi kazale na to, da govoreči oblikuje svoje izjave bolj premišljeno
 - kar je treba vedeti v povezanosti z ugotovitvijo
- pri tistih, ki uporabljajo zahtevnejšo jezikovno sredstvo je čas načrtovanja daljši in pri otrocih iz SO je čas jez. Načrtovanja krajši.

SKLADENJSKA SESTAVA POVEDI

- ✓ povprečna dolžina povedi = št. besed/ št. povedi
- ✓ otroci iz SO uporabljajo več skladišjskih razširjenih, priredno in podredno zloženih povedi
- ✓ mera: % delež → zloženih stavčnih zvez/ št. stavkov (če je število večje, je več povedi)
 - je dober kazalec otrokovega govornega razvoja po 3. letu

BERNSTEINOVİ KODI

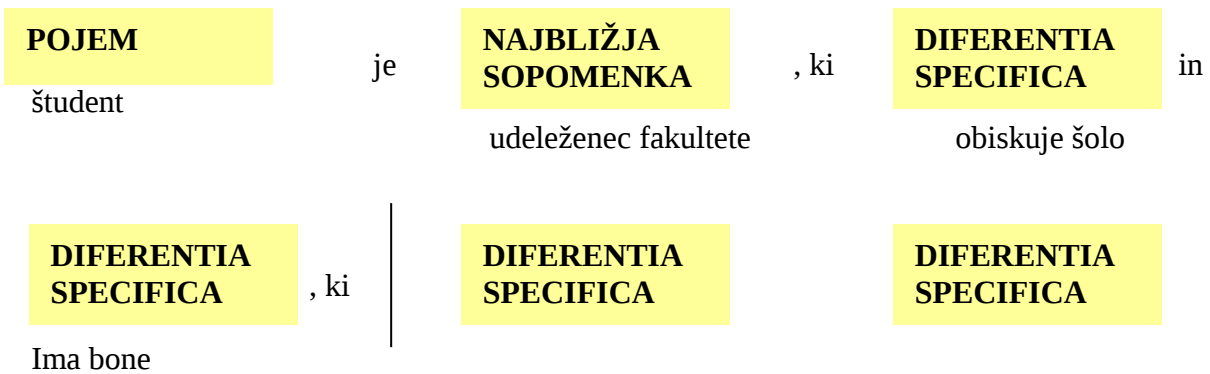
NERAZVITI KOD (OMEJENI)	RAZVITI KOD
Kratke, pogosto slovnično nepopolne povedi, revne skladišjske gradnje – nedokončane povedi.	Se podreja natančni ureditvi in skladnji
Ponavljajoča se raba veznikov (potem, in, ker...)	Pogosta raba veznikov in odvisnikov
Omejena raba pridevnikov in prislovov	Pogosta raba predlogov, ki izražajo prostorska, časovna, logična razmerja.
Nezmožnost ohraniti slovnični osebek povedi	Raznolika raba prislova in pridevnika

(razpad sporočila v pripovedi)	
Kajne, ali ne da, ne... (negotovost govorca za pozornost)	Pomen izražen v zapleteni medstavčni strukturi
Pogojne idiomatske faze	Pomen je izražen z zapleteno pojmovno hierarhijo
Razlike med otroki niso le v opismenjevanju ampak tudi od jezikovnega razvoja	

TEMELJNA RAZLIKA MED NERAZVITIM IN RAZVITIM KODOM

→ oseba, ki uporablja samo omejeni kod ni sposobna omejevanja tako, da bi si naslovnik lahko situacijo doživel. Oseba, ki pripoveduje, računa na to, da ima naslovnik že neko znanje o dogodku

DEFINICIJA

Izkustveno učenje

LIST - šotorski botator

↓

ASOCIACIJE: - n. ciklus s šotorom
- taborniški šotor
- šotor n. campu

NAVODILA: - preberi besedilo
- na drugi list obližuj izvleček

1. KOLONA: NEZNANE BESEDE
2. -11- : KLJUČNE BESEDE (1-3)
3. -11- : IZVLEČEK (kratek)
4. -11- : z asociacijami lastne misli o tem

LASTNE MISLI:

- imajo zelo stroga pravila; so metanimo dolocine
- treba se jih je držati
- pa mas lahko xenske sedi kakor hoče
- me maximo s sabo jedelnega pribora in posode

1. odst. - botator
- voda
- kdo kam
- pojedini pogovor
- odhod

!! s to metodo naučili da delat, čeprav se nismo zavedali!

NEZNANE BESEDE: - predijski
- bistroumen
↳ modri

KLJUČNE BESEDE: - predijski Indijanci
- obisk
- sedenje
- pojedinar
- sedenje
- stavesma
- slovo

IZVLEČEK:

odhod ob čocanju (tipe)

PRENSKI INDIJANCI

iz svoje posode pojedini vse pomijemo

odpeta voda - vstop zapeta - posoda

HOŠKI - LEVA ZENSKE - DESNA SEDENIKI

pova zanim otancija ogeba, cediti tih

može na stran, in spetati

Opismenjevanje - 1. kolokvij

RAVNI RAZUMEVANJA IN STRATEGIJE BRANJA

OSNOVNE FAZE BRALNEGA RAZVOJA

1. faza: Učenje branja

- predstavlja integracijo dveh procesov
 - 1. proces: proces dekodiranja besed oz. vzpostavitve odnosa črka – glas
 - 2. proces: uporaba jezikovnih sposobnosti

2. faza : Učenje s pomočjo branja

- Klasična shema:
 - srečanje učenca z gradivom
 - faza pomnjenja (na njo vpliva stopnja razumevanja prebranega)
 - preverjanje učnih učinkov
- Faze učenja s pomočjo branja
 - Branje razumevanje
 - pomnjenje
 - reprodukcija – obnovitev
 - rekognicija – prepoznavanje

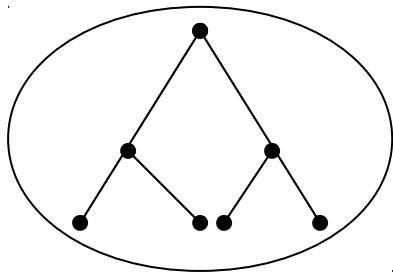
BRALNO RAZUMEVANJE

- ✓ pojmuje ga kot aktiven proces v katerem skuša bralec interpretirati kar je prebral (= «z mostom» povezati nove informacije s tistimi, ki jih že imamo)
- ✓ otrok pojmuje besedilo kot sredstvo, ki mu predstavlja svet in ta »svet – besede, informacije« kritično presoja in uporablja

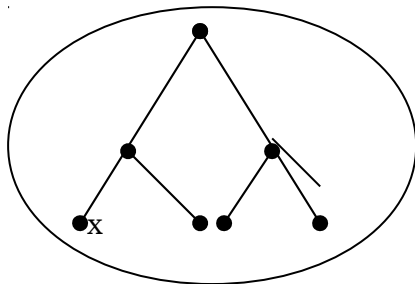
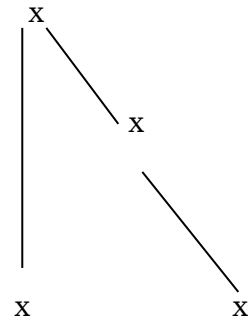
PREDZNAVANJE

- vpliva na razumevanje besedila
- pedagoško: predznavanje = kot psihološko: kognitivna struktura
- če ni predznavanja, je njegovo učenje oteženo, da bi lahko priključil nove inf. Iz gradiv
- je celota obstoječega znanja, ki je hierarhično organizirano

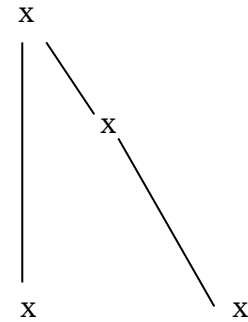
osnovni model

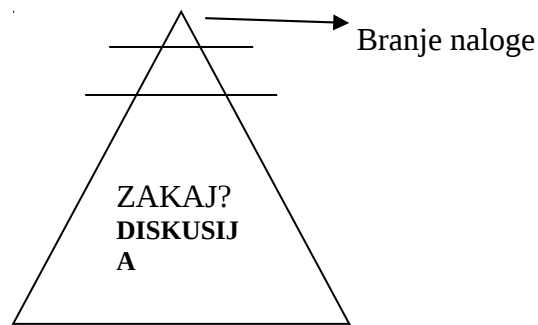
Kognitivna struktura

Nova ideja, vključena v obstoječo kognitivno strukturo

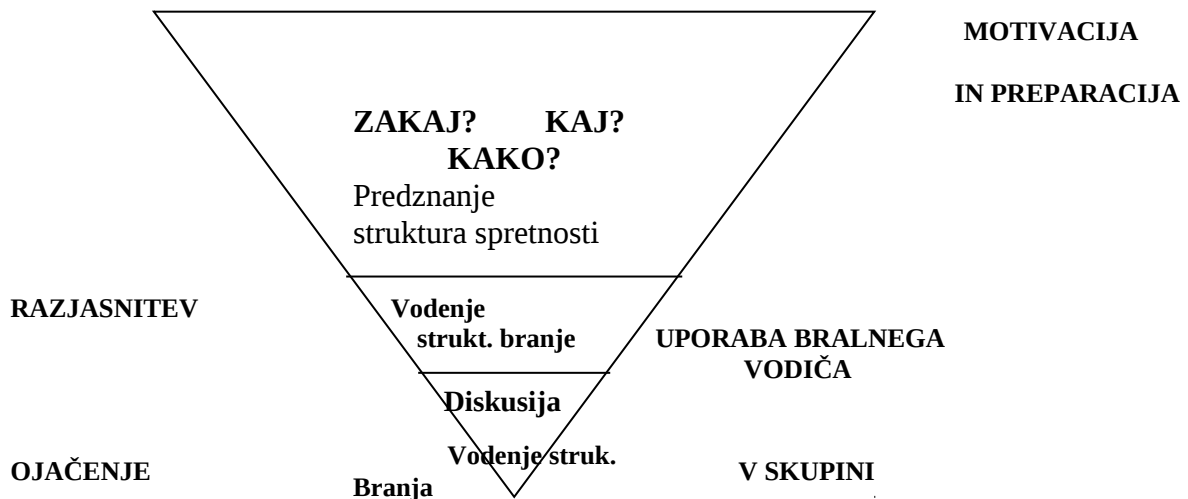

STARI PRISTOP

Pri starem pristopu pri obravnavi besedil je bila poudarjena razlaga besedila

NOVI PRISTOP

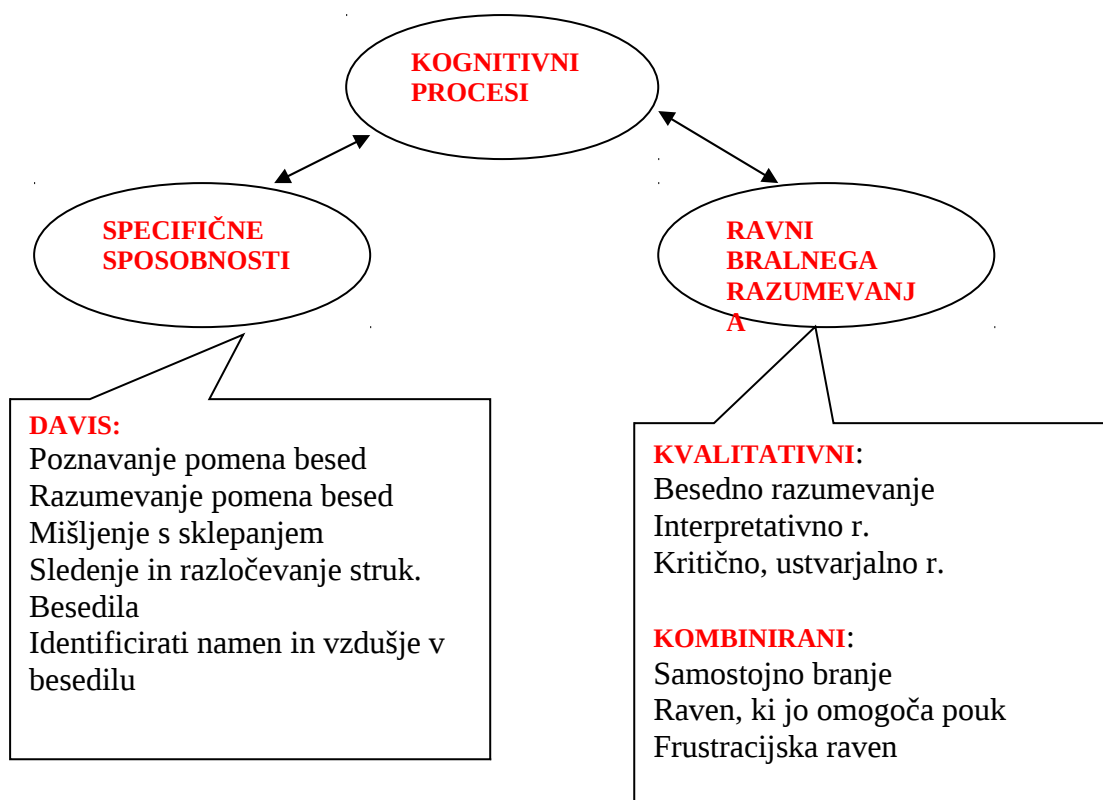
d

Novi pristop k obravnavi besedil poudarja pripravo učencev na branje. Priprava naj bi vključevala:

- Pomoč učitelja učencem pri organizaciji tega, kar že vedo o vsebini, ki naj bi jo brali
- Zagotavljanje ustreznega predznanja učencem, ki ga imajo o novi vsebini
- Poskus možnega povezovanja starega znanja z novim

Priprava učencev na branje dvigne motivacijo učencev za branje. Nekateri potrebujejo na poti do razumevanja pomoč učitelja, in to v obliki vodenja. **Drugo stopnjo** predstavlja vodenje skozi besedilo s pomočjo t.i. **bralnega vodiča**. **Tretja stopnja** pa je **diskusija** o bralnem gradivu. To je stopnja v kateri učenci in učitelji integrirajo nove informacije v že obstoječe kognitivne strukture.

BESEDNI ZAKLAD UČENCEV

DIMENZIJI BRALNEGA RAZUMEVANJA

Pri operativizaciji bralnega razumevanja je v veliko pomoč **Barrettova taksonomija kognitivnih in afektivnih dimenzij**

KOGNITIVNE DIMENZIJE – nanaša na prepoznavanje določenih dejstev besedila in skladiščenja le- teh v spominu bralca

1. a) RAZUMEVANJE S SKLEPANJEM

- domneve ali **hipoteze**

- **predikcija**/ napoved razpleta dogodkov
- **interpretacija** figurativnega jezika

b) INTERPRETATIVNO RAZUMEVANJE

- uporaba posploševanja glavne trditve/ bistva
- uporaba stranskih trditev

2. TOČNOST

- točno prepoznavanje podrobnosti
- glavne misli/ bistva
- zaporedja dogodkov
- primerjav
- vzrokov in posledic
- značajskih potez nastopajočih

3. REORGANIZACIJA

- Analiza, sinteza
- Abstrakcija in generalizacija
- Organizacija informacij v obliko kvalifikacij, povzetkov, sinteze ali rešitve problema.

AFEKTIVNE DIMENZIJE – vključujejo bralčevo ocenjevanje oz. vrednotenje informacij iz besedila in njegove emocionalne reakcije ob besedilu

1. OCENJEVANJE/ PRESOJANJE

- Na osebnih standardih/ vrednotah ali na zunanjih
- Emocionalne reakcije na:
 - tehniko, obliko, slog, strukturo jezika
 - vsebino
 - metafor v besedilu

RAVNI RAZUMEVANJA PRI BRANJU

Obe dimenziji bralnega razumevanja sta jasno razvidni, kadar govorimo o različnih ravneh bralnega razumevanja.

KVALITATIVNI PRISTOP

1. RAVEN: BESEDNO RAZUMEVANJE

Učenci lahko odgovarjajo le na vprašanja višje ravni, ki so vezana le na njihov spomin. Vprašanja se lahko nanašajo na:

- **posameznosti** (specifična dejstva, termini, dejstva)
- **kategorije, kategorizacije, klasifikacije, postopke**
- **obče pojme, načela, teorije, definicije** (če zahteva vprašanje le reprodukcijo, brez globljega razumevanja)

Največkrat ta **spominska vprašanja** sprašujejo po podrobnostih in se začnejo z :

KDO, KDAJ, KATERI, KOLIKO, KAJ JE TO

2. RAVEN: INTERPRETATIVNO (SKLEPALNO) RAZUMEVANJE

Bralec:

- **dojame bistvo** (zna oblikovati sliko v osrednjih problemih v besedilu)
- **dojame povezanost med posameznimi deli besed** in jih zna **razložiti**
- **zna sklepati in presojati na podlagi podatkov v besedilu** (in napovedati kasnejše dogodke)

Vprašanja zahtevajo od učencev:

- nekaj kar jim je že znano povedo s svojimi besedami
- povedo glavne misli
- nadaljujejo začetno misel
- predlagajo rešitev
- napovedo posledice
- razčlenijo besedilo

Največjo vlogo ima predznanje bralca. Ločimo lahko 3 vrste različnega sklepanja:

o IMPLICITNO SKLEPANJE

- ➔ razvidno iz samega besedila

o ELABORATIVNO SKLEPANJE

- ➔ povezuje besedilne inf. Na njemu lasten, specifičen način s predznanjem

o REDUKTIVNO SKLEPANJE

- ➔ bralec uskladišči in zadrži samo določene inf.

3. RAVEN: KRITIČNO, USTVARJALNO, UPORABNO RAZUMEVANJE

Učenec je sposoben:

- **preoblikovati daljše besedilo v krajšo obliko**
- **obnoviti besedilo** s svojimi besedami
- **prevesti rezultate iz enega jezika v drugega**
- **pojasniti primere in metafore**
- **uporabljati podatke pri reševanju novih problemov**
- **analizirati besedilo** na posamezne sestavine in ugotoviti odnose med njimi
- **odkriti argumente**, ki bi upravičili stališče avtorja v besedilu
- **analizirati domene**, ki jih avtor v besedilu ni eksplicitno navedel (= brati med vrsticami)
- **oceniti veljavnost izjav v besedilu** (je res ali ne)
- **povezati ideje iz besedila z lastnim znanjem in pričakovanjem**

KOMBINIRAN PRISTOP

1. RAVEN SAMOSTOJNEGA BRANJA

- otroci dobro berejo brez pomagala, vokalizacije, subvokalizacije
- kažejo dobro razumevanje bralnega gradiva
- **glasno branje:**

- **enakomeren ritem branja in ton**, ki posnema naraven govor → izrazno branje
- **99% točnost**
- **Dovoljene manjše napake** (izpust črke, besede, zamenjava črke, besede), kar pa ne vpliva na pomen besedila
- **razumevanje**
 - **90% točnost pri odgovorih na vprašanja** iz prve, druge in tretje ravni. To pomeni, da mora biti otrok sposoben:
 - slediti zaporedju dogodkov v besedilu
 - ugotoviti v kakšnem odnosu so manj bistvene informacije do ključnih informacij v besedilu
 - ugotoviti podobnost in razlike med posameznimi deli besedila
 - razumeti strukturo in organizacijo besedila
- **informacije iz besedila povezuje s predznanjem**

2. RAVEN, KI JO OMOGOČA POUK

- ✓ **glasno branje:**
 - **95 – 98% točnost**
 - Pojavljajo se **manjše napake**
 - **Manjše predznanje** in manjši **besedni zaklad zmanjšujeta točnost**
 - **Zamenjavanje besed** («napačne besede» se pomensko ne vklaplajo več v smiselno celoto)
 - **Samokorekcija**, kar kaže, da si pomagajo pri razumevanju s konkretnim ključem
 - **Kvaliteta pri drugem glasnem** branju je bistveno večja kot pri prvem
- ✓ **razumevanje:**
 - **75 – 89% točnost**
 - **Povezovanje bralčevega predznanja** z informacijami iz besedila
 - **Dobro razumevanje pri odgovarjanju** na vprašanja in **obnavljanju**
 - Iz **obnove** je **razvidno**, da otroci **obnavljajo** tudi **manj bistvene dele** besedila
 - **Možnosti manjših napak pri interpretaciji**
 - Za tega otroka je **pomembno**, da **razvijamo njegove bralne strategije**

3. FRUSTRACIJSKA RAVEN BRANJA

- ✓ Otrok je od branja frustriran, kar je posledica slabe tehnike branja in nerazumevanja prebranega
 - otrok uporablja **vidna pomagala**
 - **vokalizacija in subvokalizacija**
- ✓ **Glasno branje:**

- **branje je neritmično in počasno**
- **učenci berejo besedo za besedo**, namesto da bi brali skupine besed
- **odpuščajo in zmanjšujejo besede**, pri čemer spreminjajo pomensko in skladijsko sliko besedila
- **napak** pri branju **se** pogosto **ne zavedajo** (in jih le redko sami popravljajo)

✓ **Razumevanje:**

- 50% ali manjše
- Pogovor pred branjem kaže na **šibke govorne sposobnosti** in **majhen besedni zaklad**
- **Obnove so nepopolne in pomanjkljive**
- **Dele besedila** otroci sicer **obnovijo**, vendar obnovljeni deli **niso v časovnem (logičnem) zaporedju**
- **Pomnjenje je šibko**
- **Pri razumevanju prebranega si otroci ne pomagajo s kontekstnim ključem**

✓ **Kako lahko pomagamo takim otrokom?**

- **lahko ga pošljemo na diagnostični test**, da ugotovimo ali ima kakšno motnjo
- **pouk lahko organiziramo tako, da vsi berejo** tako boljši kot slabši učenci
- **uporabljamo metodo individualnega branja**, tako v pouku književne vzgoje, kot pri pouku neumetnostne rabe jezika, okoljske vzgoje
- **uporabljamo zamenjavo skupinskega glasnega branja z branjem v dvojicah** (kontroliranje)
- **najprej mi pripovedujemo**
nikoli ne izpostavljam o trok pri glasnem branju, če tega ne želijo.

SPECIFIČNE SPOSOBOSTI RAZUMEVANJA

- ✓ poznavanje pomena besed v besedilu
- ✓ razumevanje pomena besed v besedilu
- ✓ mišljenje s sklepanjem med branjem
- ✓ sposobnost izslediti in členiti strukturo besedila
- ✓ sposobnost identificirati namen in vzdušje v besedilu (Davis)

BESEDNE IGRE

- ✓ podane so le končnice besed, otrok naj napiše celo besedo
- ✓ podana je sredina besede, otrok naj napiše celo besedo

_____ ka _____ a _____
 _____ ec

- ✓ izžrebamo črko ali zlog, vsak učenec pa mora najti v eni minuti čimveč besed s to začetnico. Iz teh besed naj v nadaljevanju poskusi sestaviti zgradbo
- ✓ vsak učenec skuša v dveh minutah najti čimveč besed, ki se končajo z enako končnico, npr. – išče, - ost
- ✓ iščemo besede z isto začetnico z različnih področij: mesta, rastline, živali

BRALNE STRATEGIJE

Predelava besedila s pomočjo branja, katere končni rezultat je dobro razumevanje in pomnjenje prebranega.

Poznamo veliko število različnih samostojnih strategij ali pristopov pri učenju iz pisnih gradiv. Klasificiramo jih glede na:

1. ciljno skupino, kateri so namenjene, v:

- strategije, ki jih uporablja **učitelj** pri **obravnavi besedil**
- strategije, ki jih uporabljajo **učenci** iz **pisnih gradiv**

2. poudarek v besedilu, o:

- strategije, **usmerjene v** predelavo **glavnih misli, bistva** (makrostrukturne)
- strategije, **usmerjene v** predelavo **podrobnosti**, detajlov (mikrostrukturne)

3. primarno kognitivno funkcijo, v:

- strategije, **usmerjene v razumevanje**
- strategije, **usmerjene v spomin**

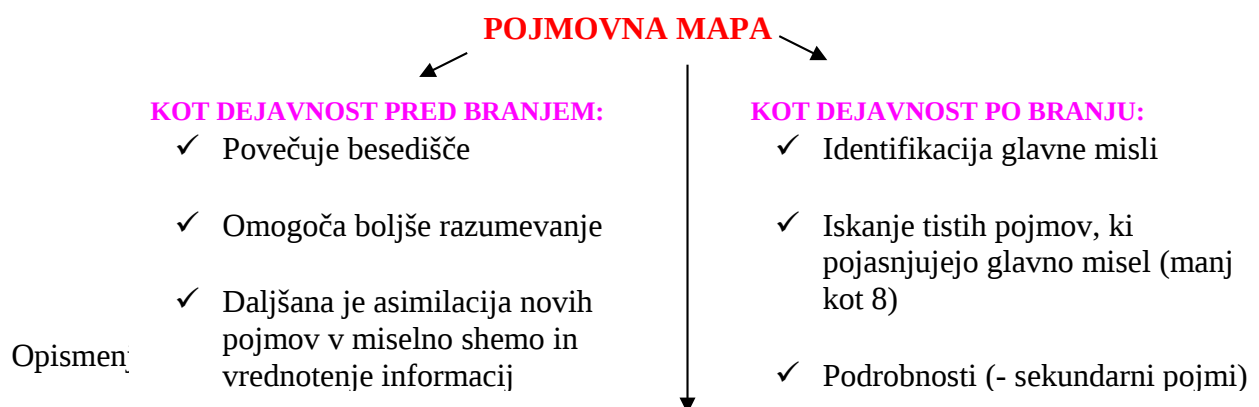
Označuje najbolj racionalen pristop k tekstu. Pod pojmom pristop razumemo predelavo besedila s pomočjo branja, katere končni rezultat je dobro pomnjenje in razumevanje prebranega.

Znotraj teh bralnih strategij v splošnem zasledimo 4 dejavnosti:

✓ **PREDBRALNE DEJAVNOSTI**

(aktiviranje predznanja in oblikovanje napovedi v zvezi z besedilom)

- brainstorming
- učitelj zapiše asociacije učencev
- skupaj z njimi kategorizira pojme hierarhično višjega reda (nadopomenke)
- poleg nadpomenk pripiše še podpomenke in shemo dopolni

POJMOVNA MAPA ZA RAVOJ BESEDIŠČA:

- ✓ Izberemo besede/ vsebine, ki se nanašajo na bralno gradivo
- ✓ Napišemo na velik plakat ali tablo
- ✓ Spodbudimo učence, da navedejo čim več različnih besed, pojmov, ki so v kakršni vezi z dano besedo in jih napišejo na svoj list
- ✓ Učenci povedo zapisane pojme
- ✓ Skupaj iščemo nadpomenke
- ✓ Sledi diskusija o pojmovni mapi

INTERI

AKTUALNA NOVICA

- * učitelj jo poišče sam
- * pazi na razvojno stopnjo učencev
- * fotokopije za vse

KORAKI

- * berejo učenci sami
- * obudimo predznanje
- * zapišemo nove pojme
- * uporaba različnih virov
- * pogovor o strokovnem problemu
- * zbirajo, urejajo informacije
- * ustna, pisna obnova prebranega in svoje mnenje

NOVI PRISTOP

- * motivacija
- * uporaba bralnega vodiča
- * diskusija

Kaj vse bi se 8- letniku utrnilo ob besedi žaba?

- skače
- napihuje
- zelena
- paglavci
- rega
- sluzasta
- grda
- krastača

Kaj dela?

Kako je z mladiči?

POJMOVNA MAPA je slikovno ponazorilo miselne sheme na neko temo

1. uporaba je brain storming
2. otroci učiteljici diktirajo kar imajo napisano in to piše na tablo in jih zлага v kupčke
3. največ 6 korakov
4. ko imamo strukturo je to že pojmovna mapa

Otrokom se ne bo potrebno učiti veliko odstotkov, naučiti se bodo morali le od 40 – 25 %
→ beri besedilo in podčrtaj kaj že veš o tem.

Metoda 6-ih prstov – to je 6 predalčkov

→ bi izredno pomagala učencem, ki se ne učijo redno, po teh predalčkih bi pa vsaj vedeli nekaj, kar je zelo uporabna učna strategija za branje besedil.

Ker imamo različne tipe besedil, imamo tudi različne tipe bralnih strategij:

METODA VŽN

V	Ž		N
Kaj vem?	Kaj želim vedeti?	Kje bomo to izvedeli?	Novo znanje
		Intervju Enciklopedija Trgovina Veterinar...	

Učinkovitost pojmovnih map:

- dobra učna strategija
- več novih besed

DEJAVNOSTI PRED BRANJEM

- o Možganska nevihta (1. kolona)
- o Kategoriziranje
- o Napovedovanje
- o Postavljanje vprašanj (2. kolona)

DEJAVNOSTI MED BRANJEM

- o **Pogovor vmes, če je besedilo daljše**

DEJAVNOSTI PO BRANJU

- o **(3. kolona)**

✓ DEJAVNOSTI MED BRANJEM

(preverjanje točnosti napovedi in tvorjenja novih napovedi)

- če hočemo, da bo učenec aktivno bral, ga moramo spodbuditi, da bo reagiral na besedilni dražljaj med branjem - strategije
 - dopolnitev manjkajoče zgodbe
 - beleženje novih informacij (povedi ali posamezne besede)
 - postavljanje vprašanja in hkratno vrednotenje, če je to res

✓ DEJAVNOSTI PO BRANJU

(organizacija, prestrukturiranje in ocenjevanje informacije iz besedila)

Strategije:

- Samotestiranje (prej vprašanje zdaj odgovor)
- Odgovarjanje na vprašanja (informativna, interpretativna)
- Pisanje kratkih izvlečkov/ povzetkov

VRSTE BRALNIH STRATEGIJ (6. poglavje – Pečjak, s.: Bralne strategije)

1. NEPOSREDNA BRALNA DEJAVNOST (NBD)

To je učenje besedil s pomočjo pogovora med učiteljem in učencem, ko skupaj bereta in predelujeta odlomke iz besedila. Učenec odgovarja na vprašanja in si celo sam zastavlja vprašanja in poskuša nanje odgovoriti.

Koraki pri NBD:

- **1. korak: Določiti predznanje učencev** (ugotovimo s pogovorom)
- **2. korak: Oblikovati predznanje učencev** (učitelj pojasni nove izraze v besedilu. Skupaj pojme povežejo v širše pojmovne kategorije)
- **3. korak: Vprašanja pred branjem in branje** (vprašanja zastavljajo učenci. Učiteljeva vprašanja služijo učencem kot model. Tudi sami si jih lahko postavljajo, na katera po branju sami odgovorijo – proces aktivnega razumevanja)
- **4. korak: Aktivni pregled poglavij** (na koncu poglavja učenci ponovijo »prebrano«, poskušajo odgovoriti na zastavljena vprašanja – učiteljeva in lastna – pomagajo si s ponovnim branjem, s knjigami, literaturo...)
- **5. korak: Razširitev na celotno besedilo** (po aktivnem pregledu enega poglavja lahko nadaljujemo z drugim)

2. OBROBNE RAZLAGE

So zapiski in opombe napisane na robu besedila.

Učenci morajo biti do podatkov **kritični**, jih preveriti tudi v drugih virih. **Kritičnost** jih **naučimo** z novo strategijo – **obrobne ali marginalne razlage**

Z obrobniimi razlagami učencem **olajšamo branje** --> pojasnimo težke besede, postavljamo spremljevalna vprašanja.

3. BRALNI VODIČ

Njegov namen je, da učenci identificirajo (prepoznajo) in na določen način klasificirajo (uredijo) informacije iz besedila s ciljem, da si prebrano bolje zapomnijo.

Postopek:

- o **1. korak: Hiter prelet besedila** (hitro preleti in izbere vsebino)
- o **2. korak. Branje besedila**
- o **3. korak: Analiza besednega zaklada in vsebine**

- izločimo nove, neznane besede- s pomočjo slovarja jih pojasni- novo besedo uporabi v novem besedilu- jo analizira (nariše, če je mogoče)		- ugotovi, kje se nahaja glavna misel- nato določi njen položaj v besedilu- pri daljših besedilih išče glavno misel vsakega odstavka

(vključujejo običajno vse dejavnosti; kako si

- * Hiter prelet besedila
- * 1. branje besedila
- * Iskanje pomena neznanim besedam in določanje bistva
- * 2. branje besedila
- * Postavljanje vprašanj za preverjanje razumevanja

5. ŠTUDIJSKA TRATEGIJA PV3P

- o Je teoretično utemeljena v kognitivni teoriji informacijskega procesiranja
- o Je visoko strukturirana in lahko se jo je »naučiti«, jo usvojiti

- o Kot eno izmed najbolj priljubljenih in učinkovitih strategij jo navajajo praktično vsi učbeniki, ki govorijo o strategijah učenja

- o Njena učinkovitost se kaže v tem, da jo pri učenju uporabljajo že več kot pol stoletja

- o Ni učinkovita za učence, ki so vizualni tipi → pojav kombinacije strategije PV3P z grafičnimi načini ponazarjanja bistvenih informacij

Ta metoda ni učinkovita za učence, ki so vizualnega tipa. Metoda ima 5 stopenj:

1. PREGLEDATI

Preletimo naslove, podnaslove, skušamo odkriti glavne misli, pogledamo začetek in konec besedila, da začutimo »širino« besedila, pregledamo slike, grafe, napise pod slikami, povzetek (če obstaja)

2. VPRAŠATI

- učenci po preletu naredijo seznam vprašanj, na katere želijo odgovoriti
- opredelijo cilj branja in ugotavljajo, če so njihove napovedi točne
- povedo kaj točno bi se radi naučili iz besedila

3. PREBRATI

- uvodni stavek preberi zelo podrobno
- po prvem odstavku dopolni svojo listo vprašanj, če se ti zdi potrebno
- z očmi preleti potrebne dele
- sproti si zapisuj, označi nove besede, neznane besede, ki jim boš kasneje skušal določiti pome

4. PONOVRNO PREGLEDATI

- učenec dela naprej sam, nato z učiteljem ali sošolci (npr. pojasni novo besedo). Po pojasnitvi gremo ponovno od odstavka do odstavka in se pri vsakem vprašamo:

Katera je glavna misel / bistvo tega odstavka?

Katero ključno besedo bi izpisal?

Kaj je avtor hotel v tem delu povedati?

5. POROČATI

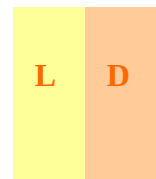
Učenec poroča, o čem je bral. Najboljši kazalec razumevanja so naloge:

- Odgovori na lastna vprašanja, ki si si jih zastavil!
- Odgovori na učiteljeva vprašanja!
- Napiši kratek povzetek besedila!

6. PAUKOVA STRATEGIJA

POSTOPEK:

- * Besedilo, prazen list, razpolovljen s črto
- * Branje besedila
- * Branje → pomembne informacije napišejo v **levo kolono**
- * **Desna kolona** → ključne besede, fraze, vzporedno z levo
- * Prepognejo list, s pomočjo desne kolone ponavljajo besedilo

PREDNOSTI:

- * Uspešna pri samostojnem učenju iz učbenikov

↓
Za učence višje stopnje OŠ (podrobnosti, ključne besede)

7. METODA RECIPROČNEGA POUČEVANJA

VODIČ UČENCU:

- * Preberi naslov, podnaslove. O čem govori besedilo?

- * Preberi 1. odlomek. Napiši 3 vprašanja o tem odlomku?

1. _____
2. _____

3. _____

- * Katerih besed nisi razumel?

- * Kaj meniš, da te besede pomenijo?

- * Napiši kratek povzetek tega odlomka?

STOPNJE:

- * Napoved vsebine
- * Branje odlomka
- * Postavljanje vprašanj
- * Pojasnjevanje
- * Povzemanje
- * Napoved novega odlomka

SPRETNOSTI:

- * Napovedovanje vsebine
- * Postavljanje vprašanj
- * Pojasnjevanje
- * Povzemanje vsebine

IZBOLJŠANJE RAZUMEVANJA UČENCEV:

→ tudi tistih z učnimi in bralnimi težavami

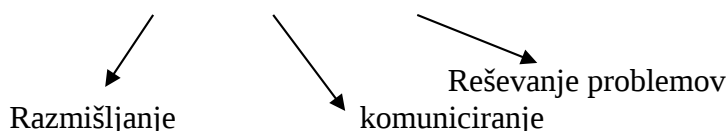
ČLANKI:

Z IGRO RAZVIJAMO KOMUNIKACIJSKE SPOSOBNOSTI - SODOBNI POUK OPISMENJEVANJA

POJEM PISMENOSTI

- ✓ **FUNKCIONALNA PISMENOST** – sodobni jezikovni pouk
- ✓ Otrok pri de v OŠ že z nekim znanjem → pripravljenost na branje/ pisanje

- ✓ **FUNKCIONALNA PISMENOST** – je sposobnost razumevanja in tvorjenja pisnih jezikovnih oblik, ki jih zahteva družba in/ ali so pomembne za posameznika
 - ~ **Dinamičen koncept**
 - ~ Kulturno definiran pojem
 - ~ Današnja družba zahteva rabo jezika za **REFLEKSIVNO ALI RAZMIŠLJUJOČO PISMENOST:**

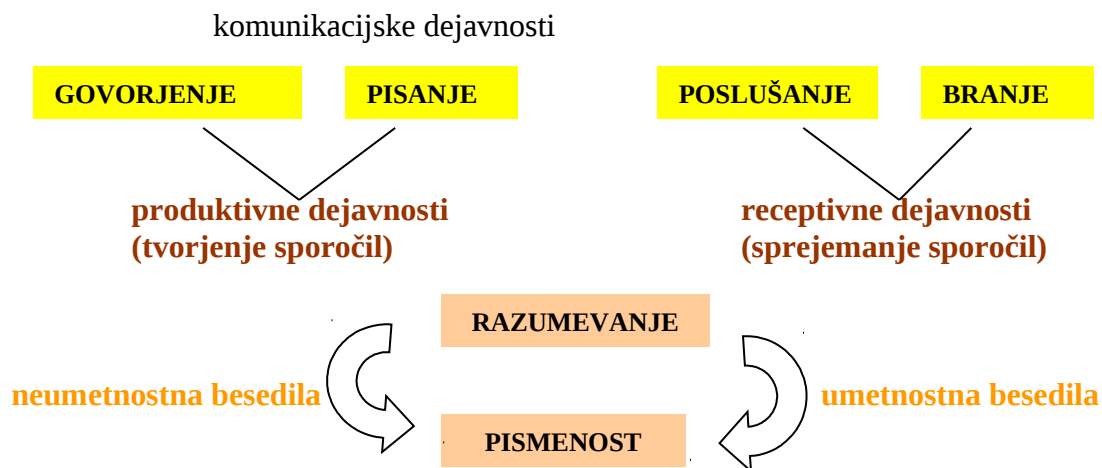
- ~ **Zahteva aktivno udeležbo učenca v procesu razvoja**

↓
potreba po vzporednem, sočasnem razvijanju vseh komunikacijskih dejavnosti

NAČELA SODOBNEGA POUKA OPISMENJEVANJA

- ✓ **CELOSTNI POUK:**
 - osnovna načela:
 - ~ Otrok spozna branje in pisanje v funkciji (kjer se vsakodnevno srečuje)
 - ~ Celostno glede na druge jezikovne dejavnosti (4)

- ✓ »KOMUNIKACIJSKI POUK« prikazan v shemi

- ✓ govornjenje : pisanje
 1. stopnja integracije pri obeh dejavnostih (več časa za pisanje)
 2. stopnja interakcije (ni direktnega stika s sprejemnikom)

pestrost besedil, vključenih v pouk!

Zastopanost komunikacijske dejavnosti pri pouku (Rankin, Baker)

Rankin:		Baker:	
Govor	30%	Govor	16%
Branje	16%	Branje	17%
Pisanje	9%	Pisanje	14%
Poslušanje	45%	Poslušanje	53%

- največ poslušanja in najmanj pisanja

3. branje in pisanje umetnostnih in neumetnostnih besedil

- učilnica:
- del za individualno delo
 - informacijski center
 - stenski panoji
 - + konceptualni centri (ko obravnavamo določeno snov)

VLOGA UČITELJA (usmerjevalca) PRI RAZVOJU PISMENOSTI UČENCEV

- ✓ sodelovalno učenje
 - ✓ problemsko učenje
- } odkrivanje znanja sam učenec

SODELOVALNO UČENJE UČITELJ : UČENEC

- A** - učitelj organizira vsebino, načine; učenec je pasiven
- B** - usmerjenost k dejavnostim brez jasnega cilja; slabi učni rezultati
- C** - učenec sam določa → notranja motivacija
- Č** - partnerski odnos

Socio - konstruktivistična dejavnost

IGRE

POSLUŠANJE

1. SLEDENJE NAVODILOM

- ~ **Poslušaj in naredi:**
 - navodila v razredu
 - navodila za orientacijo na učenčevem telesu
 - navodila za mimiko

- ~ **Narobe svet** (učenci so v krogu, učitelj meče žogico, da navodilo in ga učenec izpolni)

- ~ **Igra z zvončkom** (krog, na sredini zvonček, 1 pokličič, daš navodila)

- ~ **Skupni stol** (1/2 stolov - A učenci; brez stolov: B učenci → navodila)

- ~ **Pilot in kontrolor letenja** (kontrolor vodi pilota po razredu med ovirami)

- ~ **Kako pridem od.. do..?** skupine po 4, 5; vsaka dobi zemljevid, vodijo me do »bolnice«)

- ~ **Vse se spreminja** (skupine po 4, 5; dve skupini menjata prostor)

2. UGOTAVLJANJE ZAPOREDJA V SLIŠANEM/ GOVORJENEM SPOROČILU

- ~ **Kako je prav?** (povedi zmešamo, otroci popravijo)

- ~ **Vrstni red sličic** (zgodba → sestavijo iz sličic)

- ~ **Naredimo lutko** (navodila poslušajo - naprstna lutka)

- ~ **Risanje v mrežo** (A1, B2... barvamo, predmet v mrežo → lokacija)

- ~ **Oblikujmo besedni vzorec** (glagoli: 1. vreča; prislovi: 2. vreča; vlečejo in to kaj piše napravijo, izpolnijo mrežo...)

- ~ **Poslušaj in nariši pot** (zemljevid, risanje ob zgodbi)

- ~ **Slikovni narek - na igrišču** (dorisujejo po zgodbi)

- ~ **Vzorec črk** (črke zapisujejo v skladu z navodili učitelja)

3. UGOTAVLJANJE BISTVA IZ SLIŠANEGA/ GOVORJENEGA SPOROČILA

- ~ **Iščemo najboljši naslov**
- ~ **Dopolnjujemo povedi** (zgodba, učitelj utihne, učenci nadaljujejo)
- ~ **Marcel nakupuje** (zgodba, otroci morajo ugotoviti vsebino košare)
- ~ **Žabja družina** (zgodba)
- ~ **Mika, pika in muc** (zgodba)
- ~ **Učitelj - kasetofon** (poslušanje, pisanje, pisanje po nareku)

GOVORJENJE

1. ENOSTAVNE GOVORNE IGRE

- ~ Poimenovanje predmetov na sliki
- ~ Prostorska razmerja
- ~ Odnosi (večji/ manjši)
- ~ Nasprotja

2. SESTAVLJANJE BESED IN POVEDI

- ~ Iz danih **črk** → **besede**
- ~ Iz danih **zlogov** → **besede**

3. SPOZNAJMO SE

- ~ **Opis**
- ~ Iskanje **para** (dva imata enako sliko)
- ~ **Opis slik**
 - skrivalnica (sta 2 sliki čisto enaki?)
 - na kmetiji (natančno opiši)
 - zgodba (ob sličici povedo zgodbo)
- ~ **opis oseb** → kdo je kdo?

4. UTEMELJEVANJE

- ~ **Kaj sodi skupaj?** (zakaj tako?)
- ~ **Vsiljivec**
- ~ **Letni časi** (4 skupine, pogovor → slika)

BRANJE

1. **POIŠČI DVOJICO** (slika - beseda; slika - poved; vprašanja in odgovori; nasprotja; isti glagoli (deževati - dežuje))
2. **VOŠČILNICE** (beremo in rišemo)
3. **REŠEVANJE PROBLEMOV** (besedilne naloge iz MAT)
4. **KJE ŽIVIJO, KAKO SO OBLEČENI?**

5. **IŠČEMO POKLICE** (slika, opis)
6. **UREDILNIŠKA** (naslovi besedil)
7. **ALI POZNAME PRAVILA?** (kje je kako pravilo uporabno)
8. **MI SMO SLAVNI KUHARJI** (recepti)
9. **VPRAŠALNIK O ZDRAVJU**
10. **VODI ME SIVA POT** (natančno branje po zemljevidu)

PISANJE

1. VEZANE PISNE NALOGE

- ~ **Pišemo s telesi**
- ~ **Dopolnjevanje manjkajočih besed**
 - besedilo s slikami
 - vstavljanje pridevnikov, prislovov
 - iskanje nasprotnih primerov
 - menjava besed
- ~ **Intervju z ...** (osebna izkaznica osebe)
- ~ **Anketa »najljubši šport«** (črtice, tabela)
- ~ **Nekega dne...** (4 učenci pišejo skupaj zgodbico)
- ~ **Čokoladna torta** (= zgodbica → nadaljevanje)
- ~ **Verižna zgodba** (zgodba → 2. obnova → 3. obnova)
- ~ **Darilce za vsakega** (skupine, nekaj lepega o sebi in drugih)

2. POLVEZANA PISNA BESEDILA

- ~ **Pisanje zgodbe** (uvod, jedro, zaključek)
- ~ **PROJEKTNO DELO**
- ~ **Slika kaj mi pripoveduješ?**
 - pogovor ob sliki
 - igranje vlog ob sliki
 - reševanje problemov s pomočjo horoskopa (slike)
 - izpolnjevanje vprašalnika (npr.: pri zdravniku)
 - opisovanje oseb (iz slike)

VAJE ROPIČ

GIANNI RODARI

- ✓ pripovedovalec pravljic
- ✓ sodobni mladinski pisatelj (Andersenova nagrada)
- ✓ kako poslušati pravljice
- ✓ nedokončane zgodbe

PRAVLJICA Z NAPAKO: zamenjava enega bistvenih dogodkov

DOMIŠLJIJSKI BINOM:

- ✓ igra dveh besed
 - ✓ 2 pomensko oddaljeni besedi
 - ✓ začetek v 1.r.
 - ✓ izvirnost
- delni domišljjski binom (1. besedo določi učitelj, 2. pa učenec)

KAJ BI SE ZGODILO, ČE...

→ osebek, povedek, nadaljevanje

NAROBE PRAVLJICA: zamnjava značajske lastnosti književnih oseb (protipomenke!)

PRIMERNI POGOJI ZA LITERARNO USTVARJALNOST:

- ✓ motivacija
- ✓ vaje
- ✓ splošna izobrazba
- ✓ čustva, občutki
- ✓ aktivni literarni pouk
- ✓ čustven odmor
- ✓ kritičnost, samokritičnost
- ✓ psihološka varnost
- ✓ ustvarjalni gon
- ✓ učenje z razumevanjem
- ✓ literarno raziskovanje
- ✓ kako pisati
- ✓ zakaj pišem

PRIMERI SPODBUJANJA DIVERGENTNEGA MIŠLJENJA (ROPIČ):

Npr. nadaljuje zgodbo, napiše pesem, domišljjski binom, igre asociacij, naštej čimveč besed na...

TORRANCE - lastnosti učenca z ustvarjalnim mišljenjem

- ✓ spretnost pri skupinskih dejavnostih
- ✓ izvirnost
- ✓ vztrajnost pri reševanju problemov

- ✓ lahko izraža čustva
- ✓ smisel za humor

POSLUŠANJE

VRSTE POSLUŠANJA

- ✓ razločujoče poslušanje
- ✓ priložnostno poslušanje
- ✓ poslušanje z razumevanje
- ✓ terapevtsko poslušanje
- ✓ doživljajsko poslušanje

RAZLOČUJOČE POSLUŠANJE

1.	2.	3.
1 Poslušajo različne zvoke, posamezne besede in povedi:		
1.1 Poslušajo različne zvoke; navajajo njihov izvir/pomen ter jih gibalno, ritmično, likovno in glasovno izražajo.		
1.2 Poslušajo posamezne besede; v besedah prepoznavajo in ponavljajo		
a) zloge in njihovo zaporedje,		
b) začetni/končni zlog ter navajajo besede na isti začetni/končni zlog,		
c) začetni/končni glas ter navajajo besede na isti začetni/končni glas,		
č) glasove in njihovo zaporedje.		
1.3 Poslušajo posamezne povedi ter prepoznavajo in navajajo		
a) začetek in konec povedi ter vrsto končne intonacije,		
b) zaporedje in število besed v povedi,		
c) nekončno intonacijo.		

POSLUŠANJE ZA RAZUMEVANJEM, je sposobnost, ki zahteva večšine:

- ✓ **zapomnitev** dejstev, podatkov
- ✓ **razlikovanje** med pomembnimi in nepomembnimi dejstvi
- ✓ **ugotavljanje** vodilnih **misli** sporočila
- ✓ **ugotavljanje zaporedja** v dogajanju
- ✓ **sledenje** ustnim navodilom
- ✓ **izluščiti glavne misli** (kdo, kdaj, kje, zakaj?)
- ✓ zapisovanje posameznih delov sporočila

LEGASTENIJA/ RAZVOJNA DISGRAFIJA → motnja v razvoju grafomotoričnih spretnosti

→ **KAKO PREPREČITI**: drža telesa, rok, svinčnika, pisni izdelki - orientacija, velikost črk, razmakov, oblika, pomnjenje črk

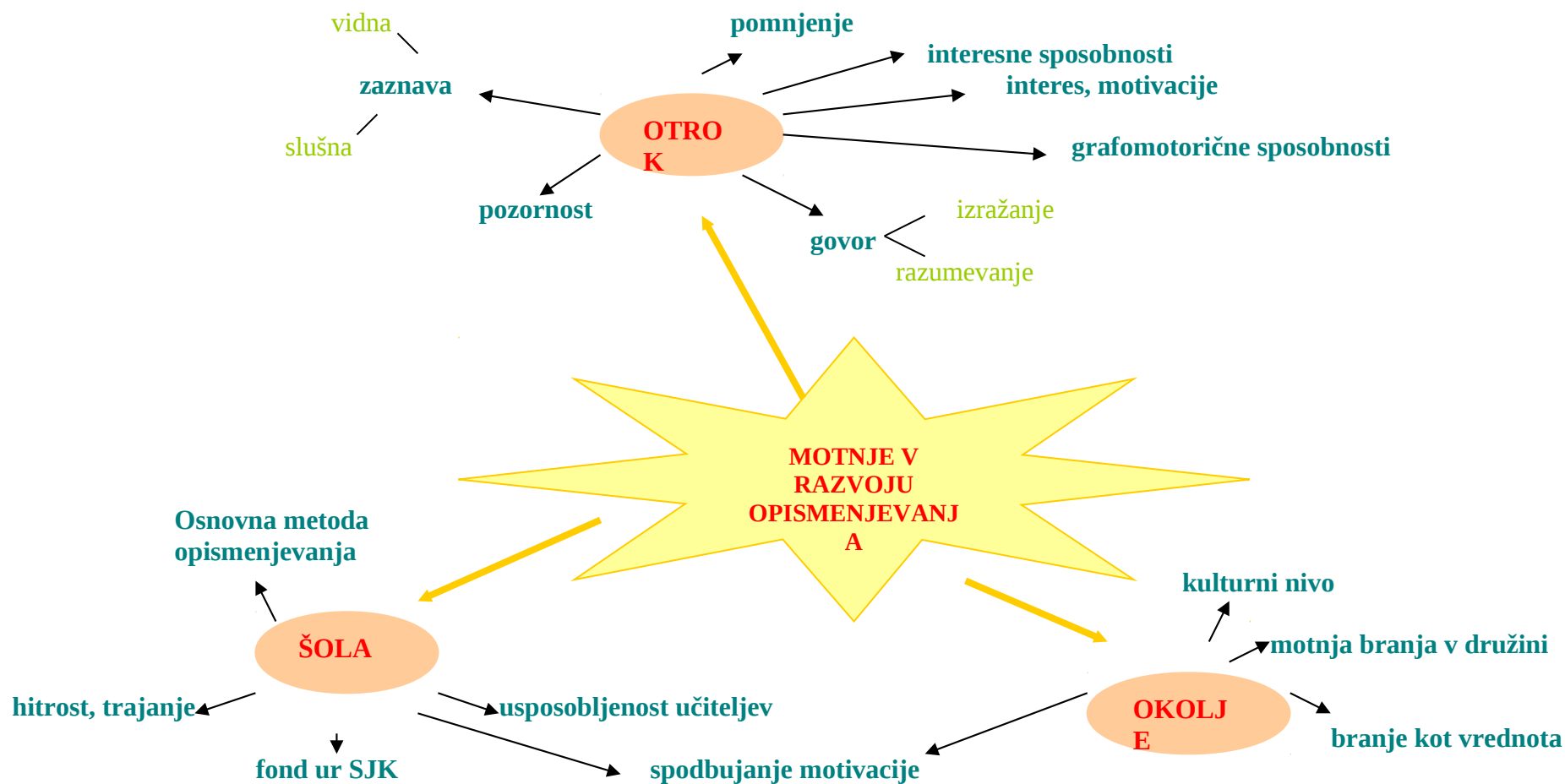
Učenčevo poslušanje razvijamo na področjih:

- ✓ sposobnost razločevalnega poslušanja
- ✓ razumevanje govornih besedil = poslušanje z razumevanjem

- ✓ navajanje učencev na osnovna pravila poslušalsko - govornega sporazumevanja

Najpomembnejši specifični zaznavni sposobnosti:

1. sposobnost vidnega razločevanja črk, zlogov, besed [vizualna diskriminacija]
2. sposobnost glasovnega razčlenjevanja [fonemska segmentacija]

KAKO POSLUŠAMO?

- ✓ Otroci vse pospravijo, se umirijo, pripravijo potrebno
- ✓ Lahko pridejo bližje k radiu, se obrnejo proti radiu
- ✓ Poslušajo
- ✓ Zvezki pod »ritko« ali pod klop
- ✓ Preverijo, barvajo, rišejo

OPISMENJEVANJE - UN 1.3 (1. razred)

3 Se učijo in vadijo osnove pisanja, in sicer: a) držo telesa pri pisanju, b) držo in uporabo raznih pisal, c) orientacijo na svojem telesu, v prostoru in na papirju, č) smer pisanja od leve proti desni, od zgoraj navzdol, d) poteze, ki tvorijo prvine črk in števk (z različnimi gibalno-grafičnimi vajami v prostoru in na papirju, s celim telesom, z deli telesa in z raznimi materiali).	3 Se učijo in vadijo začetno pisanje: a) Glasove zapisujejo z ustreznimi velikimi in malimi tiskanimi, lahko pa tudi z malimi pisanimi črkami, in sicer po dogovorjeni smeri, obliki in velikosti. b) Z gibalno-grafičnimi vajami utrjujejo prvine črk in povezave med pisanimi črkami, spretno in pravilno rabo pisala ter spoznavajo strategije za zapomnitev in priklic grafične izvedbe črk. c) Seznanjajo se z računalniško tipkovnico.	3 Vadijo pisanje tiskanih črk ter se učijo in vadijo pisanje pisanih črk: a) Z gibalno-grafičnimi vajami utrjujejo prvine pisanih črk in povezave med njimi. b) Glasove zapisujejo z malimi in velikimi pisanimi črkami, in sicer po dogovorjeni smeri, obliki in velikosti. c) Izboljšujejo natančnost, hitrost, tekočnost in estetskost pisave.
--	--	---

Se učijo in vadijo osnove pisanja, in sicer:

- Držo telesa pri pisanju
- Držo in uporabo različnih pisal (kreda, voščenska, flomaster, suha barvica, malo svinčnik)
- Orientacija na svojem telesu, v prostoru, na papirju

Levo - desno zgoraj - spodaj
Naprej - nazaj levo - desno
- Smer pisanja od leve proti desni, od zgoraj navzdol
- Poteze, ki tvorijo prvine črk in števk (z različnimi gibalno - grafičnimi vajami v prostoru, na papirju, s celim telesom, z deli telesa, z raznimi materiali)
 - ✓ Vodoravne črte
 - ✓ Navpična poteza
 - ✓ Poševne poteze
 - ✓ Krog
 - ✓ Zgornji polkrog
 - ✓ Levi, desni polkrog
 - ✓ Lok

✓ Vijuge (hobotnica, valovi)

Vaje:

- ~ Risanje na velikih površinah (asfalt)
- ~ Peskovnik (prst)
- ~ Park (palčka)
- ~ Goba (na tablo)
- ~ Risanje s prstom po zraku, klopci, zvezku

}
ponavljanje!
}

SPREMLJANJE NAPREDKA UČENCEV (NAPRAVIMO SI TABELJE)

1. spremljanje razvoja bralne tehnike

- ~ črkuje
- ~ zloguje
- ~ bere počasi
- ~ bere gladko
- ~ poskuša izrazno brati
- ~ razume prebrano
- ~ rad sega po knjigah

2. spremljanje razvoja pisanja učencev

→ neumetnostno besedilo

- **samostojni zapis - realno pisanje**

- enostavčne povedi
- večstavčne povedi
- pravopisne napake

- **samostojni zapis - ustvarjalno pisanje (sličica s predlogo)**

- enostavčne povedi
- št. Besed/ št. Stavkov
- večstavčne povedi
- št. Stavkov/ št. Povedi
- kreativnost
- koherentnost

NAREK

✓ OPISNA OCENA

- ~ Seznanitev staršev na 1. roditeljskem sestanku
- ~ Starši zapišejo kar bi učiteljici želeli sporočiti
- ~ **PREIZKUS PISMENOSTI:**

- prepoznavanje črk ob sliki }
• poznavanje črk brez slike } črke

- branje besed (16)
- branje in razumevanje prebranega (24) } branje

- pisanje črk (N, U, G, R) }
• pisanje besed (4) → čebela } pisanje

→ ZAKAJ?

- diferenciacija

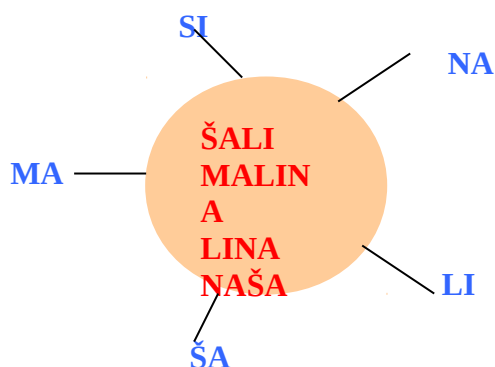
- realnejše opisno ocenjevanje napredka otroka
- tabela (klasifikacija napak; pokažejo ti napredek posameznika)
- ~ na koncu trimestra sestane s starši in učenci - individualni sestanek
- ~ za starše »dan odprtih vrat« na začetku in koncu šolskega leta.

GLASKUJEMO

ČLOCNISAN

LISICA, ČOLN, SINOČI, SLON...

→ VRTILJAK ČRK

- P - vsak napiše na A5 eno črko
- stopijo skupaj
 - vežejo (glaskujejo), npr.

S P I

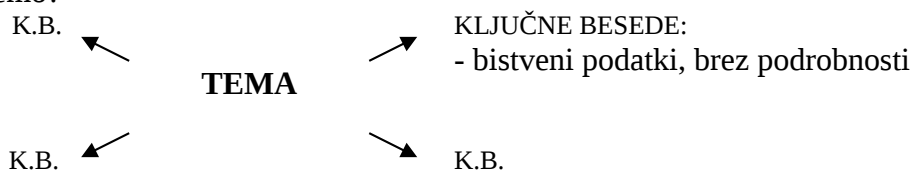
UN 5.5

- vadijo razločno in naravno govorjenje (npr. vezani izgovor nezloženih predlogov) in se postopno navajajo na zborni izreko.

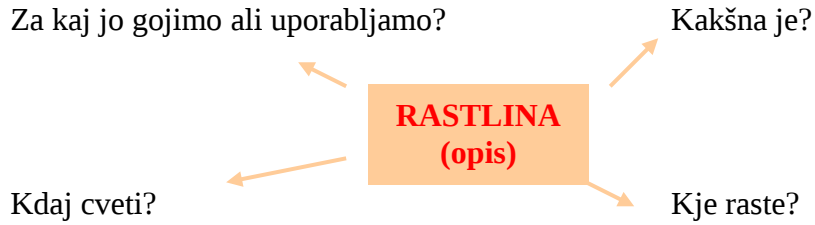
POJMOVNA MAPA

- ~ ugotovimo učenčevo predznanje
- ~ vsak zase
- ~ na tablo piše le učitelj
- ~ iz razreda v razred stopnujemo težavnost, dolžino

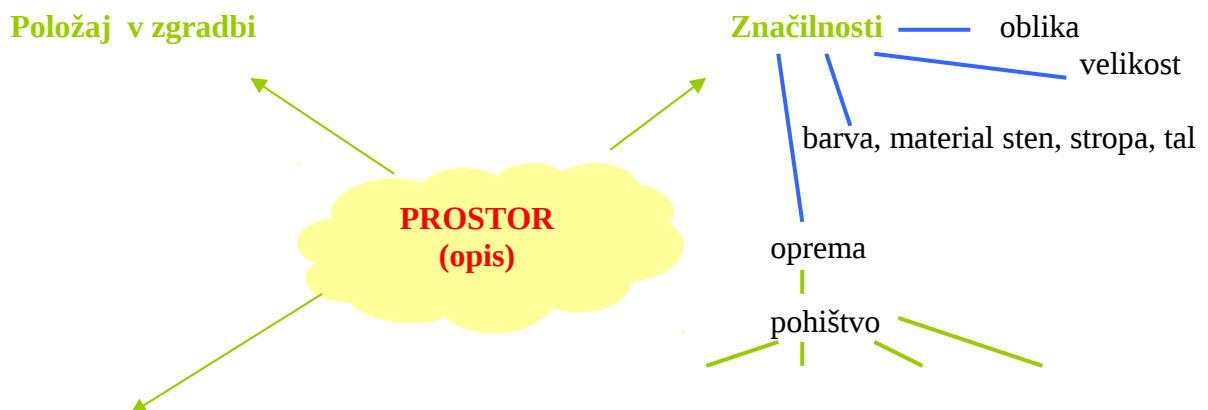
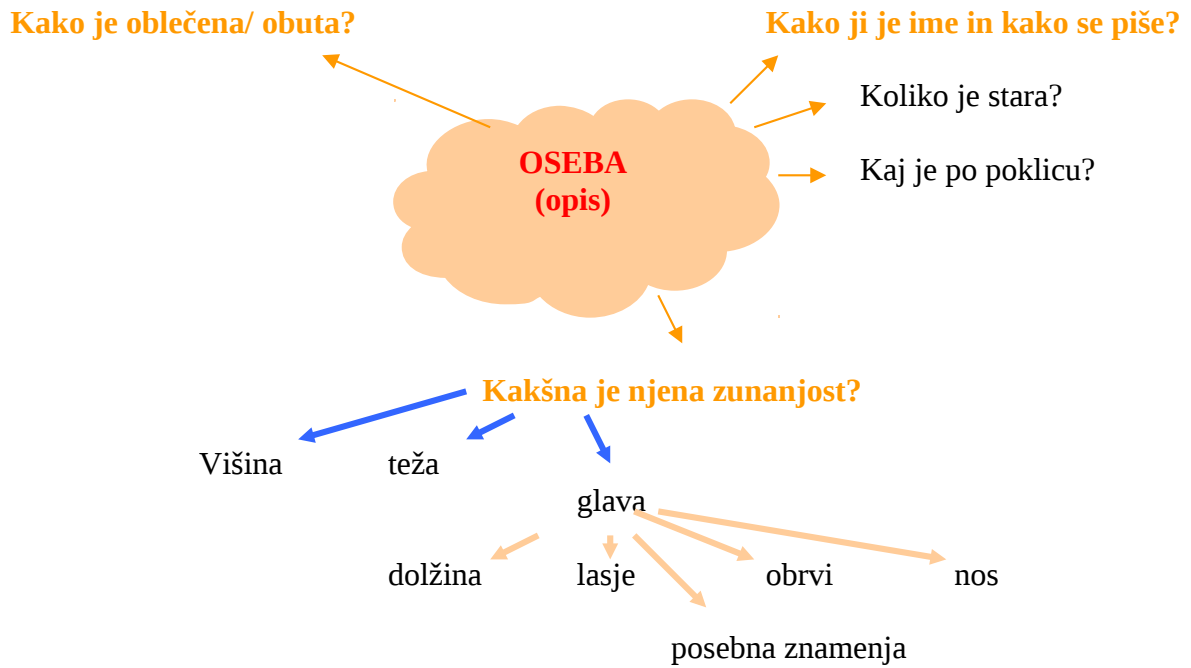
Kako razvijati temo?

PRIMER: NAVADNI JAGODNJAK

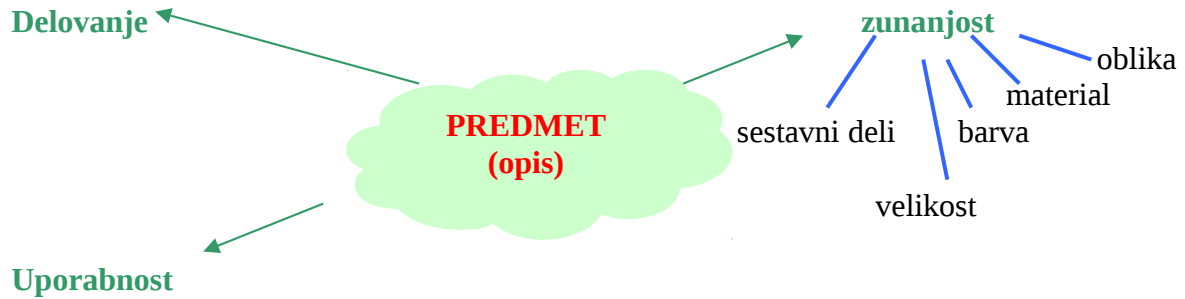

PRIMER: IZGUBLJENA DEKLICA NA HOSPITACIJI

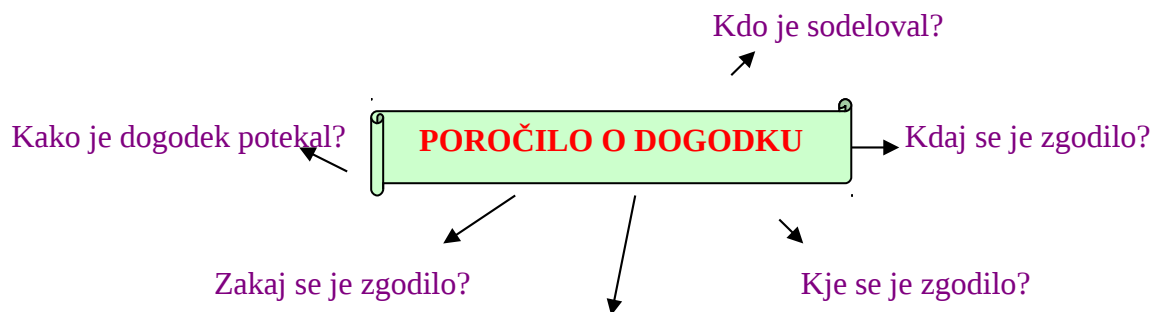

kosi barva razmestitev material

Namembnost

Kakšne so njene posebnosti?

Kaj se je zgodilo?

